

УДК 801.81:39“180/191”Г.Ількевич:82’15-051“18/9”І.Франко

**АНДРІЙ ФРАНКО ЯК НАУКОВИЙ ДОСЛІДНИК
ФОЛЬКЛОРИСТИЧНО-ЕТНОГРАФІЧНОГО ДОРОБКУ
ГРИГОРІЯ ІЛЬКЕВИЧА, ПЕРЕКЛАДАЧ, КРЕАТИВНИЙ
СПІВРОБІТНИК, СЕКРЕТАР, ПОМІЧНИК,
ОПКУН ІВАНА ФРАНКА**

Андрій ФРАНКО

*Інститут Івана Франка НАН України,
відділ франкознавства,
пл. Міцкевича, 5, Львів, Україна, 79000*

Концептуально, нестандартно простежено крок за кроком у специфічному форматі «багатошарової» аналітично-синтетичної статті джерелознавче, текстологічно-атрибуційне, оригінальне дослідження фольклористичної і етнографічної спадщини Григорія Ількевича (1803–1841), яке скрупульозно виконав «перфекціоніст» Андрій Іванович Франко (1887–1913) як монографічне студювання скомплікованого предмету пошукування. Окреслено пунктирними рисами життєписний силует загального образного уявлення про його постать як людини і «змальовано» в алгоритмі суто дослідницької парадигми «наочне» зображення рельєфного ескізу цілісного науково-біографічного портрета непересічної особистості старшого сина Івана Яковича Франка (1856–1916) насамперед як істинного ученого у комплексному, нерозривному розгляді його творчої співпраці з «непереврешеним» батьком. Зроблено спробу «свіжим», неупередженим, «стереоскопічним» поглядом нешаблонно «подивитися» на неординарну персону Г. Ількевича в безпосередній рецепції креативного мислення А. Франка, а також спробував самодостатньо, адекватно наукотворчому процесу «нелінійної ходи» його текстологічної думки, висвітлити в герменевтичній і теоретико-методологічній площинах багатомірний об'єкт дослідження крізь призму інтелектуального, інтертекстуального дискурсу історико-літературознавчого і народознавчого «мовлення» як тогочасних дослідників (XIX ст. – першої половини XX ст.), так і в контексті сучасної фольклористичної критики, супроводжуючи його своєрідний «хірургічний розтин» аналітичним «розбором» предмету розвідки на взаємопов'язані складові частини декількох глибоких пластів обраної тематики: а) Андрій Франко; б) Григорій Ількевич; в) реконструкція рукописного доробку фольклориста у віденській збірці приповідок і загадок 1841 р., а також «поглинання» його «рукотворчого» пісенного надбання у численних польських і українських збірках народних пісень; г) Іван Франко; д) достойна, творча, багатостраждальна сім'я і родина письменника. Новизна ідейно-фактографічного обґрунтування креативного задуму статті досягається шляхом формулювання авторських логічно умотивованих, виважених, аргументованих, нестереотипних суджень, висновків і узагальнень, а подекуди і дещо провокативною постановкою оригінальних асоціативних міркувань, «паралелей» і гіпотетичних «розумувань», зумовлених доцільною потребою привернути, стимулювати посутню увагу небайдужих учених і поціновувачів наукознавства до неоднозначно тлумаченої, багатовекторної, цікавої проблематики.

Ключові слова: народні пісні, приповідки, фольклористика, етнографія, порівняльна текстологія, атрибуція, відтворення, реконструювання, редагування, методологія, контрверсія, коректура, парадигма, дискурс, концептуальність.

Старший син Івана Франка, український філолог, фольклорист, етнограф, перекладач Андрій Франко (16.07.1887, м. Львів–22.04.1913, м. Львів) увійшов у наукові «аннали» національної історії насамперед як автор ґрунтовного дослідження «Григорій Ількевич як етнограф» [2, с. 76–84]. Одразу ж варто наголосити, що наукова діяльність А. Франка, його творча співпраця з І. Франком цілком заслуговує на окреме монографічне дослідження. Отож, в обмеженому форматі максимально розширеного нами «жанрово-типологічного» наповнення змісту і «аркушату» статті автор пропонованої праці не ставив перед собою неосяжного завдання подати якомога «вичерпніший» науково-літературний та особистісний «портрет» А. Франка, а спробував, образно кажучи, виразними штрихами, колоритними художніми «мазками», **яскравими барвами** та контрастними колористичними фарбами широкого спектра змалювати ескіз до портрета чи «шкіц» або ж окреслити чіткий «силует» цілісного образу насамперед науковця (в найглибшому сенсі цього слова), збирача, упорядника та аналітика фольклористичних народознавчих колекцій, високоінтелектуальної людини та інтелектуала, перекладача, редактора, коректора, поліглота, дипломованого знавця «греко-латини» і тонкого поціновувача античної поезії, вірного і надійного помічника, секретаря, опікуна, «переписувача» (за висловом І. Франка), співавтора, співперекладача, науковотворчого співупорядника, співтворця, сумлінного, мислячого джерелознавця, одним словом, *креативного співробітника*, особливо у «*смеркальний період*» (за висловлюванням поважного дослідника останньої декади біографії письменника Ярослави Мельник [35; 36]) життєпису І. Франка.

Доречно *особливо акцентувати* на тому «визначальному» дослідницькому чиннику, що у широко закросній статті ми намагалися якомога повніше, глибше і всесоронніше *проаналізувати безпосередньо самий текст головної наукової праці «первістка» І. Франка*, котра визначала творче обличчя молодого митця, *а також висвітлити навколodosлідницьке «тло» її написання*, показати вагоме місце фахового компаративіста, знавця порівняльної текстології, спостережливого, кваліфікованого ученого-«обсерватора», яке А. Франко займав у конкурентному середовищі відомих літературознавців, народознавців, істориків, редакторів, видавців, так чи інакше «дотично» пов'язаних з фольклористичною проблематикою збирання, систематизування та публікування «галицько-руських приповідок», насамперед рукописної колекції прислів'їв і приказок Г. Ількевича, та оприлюдненої у 1841 році на її основі остаточної «версії» реконструйованого тексту збірника. Значно менший за обсягом сегмент висвітлення біографічних моментів життєпису А. Франка, творчого співробітництва з І. Франком та доволі «лаконічного зображення» синівських обов'язків як секретаря, опікуна, помічника хворого батька цілеспрямовано розташовані на початку нашої розвідки як своєрідна преамбула до розгляду зазначеної центральної теми. *Головний акцент* цього дослідження ми усвідомлено зробили на студіюванні першої частини «**титульного**» заголовка нашої статті, а саме – на науковому *представленні Андрія Франка насамперед*

як справжнього, істинного ученого, глибокого дослідника народознавчо-фольклористичної діяльності Григорія Ількевича (упорядника рукописного надбання «галицьких приповідок»), які слугували основою усебічно вивченого сином І. Франка заплутаного питання текстологічних особливостей і мовно-правописних принципів віденського видання (1841) прислів'їв та приказок і загадок за редакцією братів Я. та І. Головацьких. Безперечно, перефразовуючи відоме висловлювання, чарівна природа не відпочивала на цій обдарованій, працьовитій дитині славного, видатного, харизматичного і ...багатостраждального батька...

Андрій змалку ріс дуже хворобливою дитиною, тому пішов до школи пізніше, разом з молодшим на два роки Тарасом. Щоб покращити здоров'я дітей, а особливо Андрія, Франкова родина часто виїжджала до Нагуєвич, Криворівні та Підгірок. В 1903 році І. Франко, продавши свою спадкову власність в Нагуєвичах після закінчення судового процесу з вітчимою, вийтом цього села Г. Гавриликом, купив на відступні кошти спільно з рідним братом Онуфрієм (Онуфром, Онофром) хату і 42 морги поля в селі Підгірки на Калушині, куди сім'я Онуфрія переїхала навесні 1904 року. А ще 1903 року, коли йшли переговори про купівлю хати в Підгірках, дружина письменника Ольга Федорівна Франко (з Хоружинських) з дітьми (серед них був і юнак Андрій) вже приїхала в це мальовниче село, схоже краєвидом на вітчину чоловіка – село Нагуєвичі, на «розвідку-розривку» – доволі тривалий відпочинок. Цю біографічну деталь родинного життя засвідчує її лист до І. Франка, написаний улітку 1903 року (цей епістолярний «артефакт» зберігається у відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України) у фонді ученого (№3) [24, № 1636, арк. 33–36]. Поштове послання розпочиналося такими словами: «Дорогий татуся! [так оригінально зверталася Ольга до Івана. – А. Ф.] Ми опинились в Підгірках. Нам тут добре <...> а з кінцем вакацій, если ти не маєш нічого протів того, підемо на два тижні до Буркута на своїм вікті» [24, № 1636, арк. 33].

Родák Підгірок відомий художник Григорій Смольський (1893–1985) також писав про часте перебування Франків у садибі та обійсті родини брата Онуфрія, зокрема згадував сина Андрія (див. його статтю-спогад «Іван Франко в Підгірках», надруковану у журналі «Жовтень» у 1978 році (№ 8), де він уперше умістив рисунок хати Онуфрія, що має меморіальне значення насамперед для створення з ініціативи професора О. О. Франко та А. Д. Франка у 1992 році Музею-оселі родини І. Франка в селі Підгірки (нині в межах міста Калуша Івано-Франківської обл.)). До речі, ми схилиємося до аргументованої думки, що І. Франко приїжджав-таки разом із сином Петром на похорон брата Онуфрія, котрий помер від запалення нирок 28 липня 1913 року, на противагу двозначному судженню Р. Горака, що таке припущення спирається лише на перекази, а нібито документального підтвердження цьому факту нема. Оприлюднені в журналі «Жовтень» (№ 8, 1978) свідчення («в ясному розумі і цілковитій притомності та свідомості») авторитетного художника Г. Смольського у його згаданих вище спогадах «Іван Франко в Підгірках» та в інших мемуарних «споминах» «У дружбі з народом» (№ 6, 1956) і зафіксовані автором пропонованого дослідження разом з професором львівського університету Оксаною Омелянівною Франко у 80-х роках – на початку

90-х років минулого століття мемуарні визнання (з чітким описом численних деталей портрета І. Франка та ознак проведення сумної похоронної процесії) декількох поважних односельчан спростовують гіпотетичні твердження та «умоглядні рефлексії» згаданого діяча. Зокрема, Анастасія Мельник, брат Г. Смольського Андрій, а також син Онуфрія, племінник Ученого Омелян-Володимир (в інтерв'ю авторові цієї статті його дідусь доводив, що ходив до лісу по гриби разом зі стрийком І. Франком), племінниця великого «літерата», сестра Омелян-Володимира Розалія Франко-Гонта (Баб'як) – усі вони в унісон стверджували, що в їхній пам'яті виразно закарбувалися моменти «наглих» відвідин Підгірок живою українською легендою, що привернуло неабияку увагу присутніх на шанобливій церемонії прощання. Такі достеменні враження (такі собі специфічні «опорні сигнали»), навіть у дитячо-юнацькій уяві, не забуваються, не стираються з пам'яті ніколи (доволі «дорослому» художнику Г. Смольському на час приїзду І. Франка вже виповнилося 20 років). А шановані нами церковні «метричні книги», різноманітні записи актів громадянського стану та інші задокументовані «зведення» схожого формату не практикували фіксації відомостей подібних фактів відвідин видатною персоною певних меморіальних місць («географічно віддалених» населених пунктів) і не подавали інформації про якісь маловідомі знайомства з визначною особистістю чи приватне листування (йдеться про не надто суттєву для науки «побутово-життєдіяльну» епістолярію) «метра» з відомими і малопомітними діячами. Такі фактографічні реальні «прецеденти» підтверджувалися переважно усними і «писемними» достовірними свідченнями, спогадами, мемуарами, інтерв'ю, магнітофонними чи диктофонними записами (у більш новітній час) або ж чіткими, не заплутаними, «ясними» бесідами із (бажано, звичайно) декількома учасниками так званого «історичного діалогу», котрі подавали, попередньо не змовляючись, близькі за змістом, суголосні вірогідні дані практично (інколи так звані «паралельні» свідчення фіксувалися майже водночас) «в один голос», «в унісон»...

У Підгірках Франки не тільки відпочивали, але й збирали фольклорні матеріали з навколишніх сіл: Перевозця, Підмихайля, Ясіня та ще восьми дрібніших селищ. Як зазначав І. Франко у передмові до другого тому збірника у трьох томах «Галицько-руські народні приповідки» (Львів, 1908), у збиранні матеріалу йому допомагали двоє старших синів: «Приповідки з Підгірок Калуського пов[іту] списали Андрій і Тарас Франки» [76, т. 38, с. 318]. У листі до Є. К. Трегубова від 1 лютого 1906 р. І. Франко писав: «Мої два [сини Андрій і Тарас. – А. Ф.] хлопці вже в VII гім[назальному] класі, а третій [син Петро. – А. Ф.] у IV. Найстарший Андрій також нездужав тепер на очі єгипетським запаленням і отсе два місяці ходить до лікаря день у день, а півтора місяця не ходив до школи» [76, т. 50, с. 284].

Улітку 1907 року Іван Франко з синами Андрієм і Тарасом виїхали до Криворівні на оздоровчий відпочинок. У листі до дружини 28 серпня 1907 року І. Франко писав: «Щоб заповнити час, ходимо оба з Андрієм щодень на гриби, хоча властивого врожаю правдивих ще не було, а може, й зовсім не буде. Два рази ходили ми на афіни і принесли по неповному кошику» [76, т. 50, с. 328].

Закінчивши гімназію 1906 року, Андрій і Тарас вступили до львівського університету.

У листі зі Львова до Є. К. Трегубова в Київ від 30 листопада 1907 року І. Франко подавав такі відомості: «Два хлопці [сини Андрій і Тарас. – А. Ф.] поступили на університет, оба на класичну філологію ради хліба святого. Один [син Петро. – А. Ф.] ще в гімназії, а дочка [Анна. – А. Ф.] в учительській семінарії» [76, т. 50, с. 339].

У період загострення хвороби І. Франка (з березня 1908 року) Андрій був першим його помічником і секретарем. За висловлюванням М. Мочульського, Андрій «був йому правою рукою і доглядав його як нянька дитину» [2, с. 58]. Під диктування батька він писав наукові та художні твори, робив переклади (деякі з них у творчому співтворстві), коментарі, редагував тексти. Декілька слів доречно сказати про «відтворений» Андрієм драматичний перебіг лікування рідного тата в автобіографічній сповіді – «Історія моєї хвороби» І. Франка, яку уперше опублікувала аж у 1998 році Я. Мельник у науковому збірнику «Парадигма» [77, с. 178–183]. Автограф, писаний рукою старшого письменникового сина, зберігається у фонді І. Франка [24, № 185]. Великий учений змушений був заперечувати, пояснювати «з перших уст», на його думку, «неправдоподібну звістку» іншого видатного науковця, керівника НТШ М. Грушевського під назвою «Недуга Івана Франка» [17, с. 405–406], котра «виразно вказувала на те, що моя хвороба була нападом божевілля і що тільки завдяки ліченню в Крумлерівським закладі я вернув здоров'я» [75, т. 54, с. 776]. В архіві І. Франка збереглося декілька десятків автографів і деяких «друкованих варіантів» праць письменника з редакційними правками, дописами, примітками, коректурою Андрія. На деяких «чорнових зразках» зазначено, що саме він їх творчо опрацював (насамперед переклади), досліджуючи науково-джерельні аспекти із редакційними паралелями, деякі ж можна чітко «ідентифікувати», скажімо так, як «автографи переписувача Андрія» за його специфічним «каліграфічним» почерком. Переклад Івана Франка (з деякими пропусками) книги першої під назвою «Ватерлоо» з частини другої «Козетта» роману В. Гюго «Знедолені» («Les Misérables», 1862) редакційно опрацьовував Андрій. Зберігся авторизований список перекладу – рукопис невідомою рукою з виправленнями Андрія та Івана Франків [24, № 494, арк. 1–14, 18–25, 29, 34–37, 39–40, 47]. Нині (2008 року) праця з «Передмовою», датованою 9–18 жовтня 1912 року [75, т. 51, с. 651–653], та «Деякими поясненнями» [75, т. 51, с. 692–695] І. Франка републікована у 51-му (за неперервною послідовністю нумерації історичної тягlosti монументального, «академічного» видання) томі видання «Франко І. Додаткові томи до Зібрання творів у п'ятдесяти томах» (2008–2010 роки [2011 рік]) [75, т. 51, с. 654–692]. Цей прозовий переклад упорядкував текстологічно і написав коментарі у співпраці з професором Оксаною Омелянівною Франко [74, т. 51, с. 929–935] член Головної редакційної колегії додаткових томів (т. 51–54 і науково-довідкового видання «Покажчик купюр» (2009 року)) літературної спадщини І. Франка, відповідальний секретар згаданого 51-го тому, автор пропонованого дослідження, науковець відділу франкознавства міждисциплінарного, за задумом створення, Інституту Івана Франка НАН України (нешодавно, у квітні 2011 року, реорганізованої установи на основі Львівського відділення Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України), кандидат історичних наук Андрій Дмитрович Франко (котрий, до слова, тепер готує до друку як упорядник текстів і автор коментарів два томи наукових перекладів Великого Учено-

го), правнук брата І. Франка вищезгаданого Онуфрія Яковича Франка (з села Підгірки [тепер у межах міста Калуша] Івано-Франківської обл.).

У передмові (с. III–XX), написаній 10–17 грудня 1911 року І. Франко (у гл. III «Мій переклад»), до упорядкованого ним видання «*Платон. Симпозіон (Бенкет)*» (Львів, 1912) зауважив, що його син Тарас для тренінгу у техніці і літературній кваліфікації перекладання «здумав» у 1909 році перекласти з грецької мови «Бенкету» Платона. Згодом І. Франко вирішив серйозно доопрацювати й опублікувати цей діалог Платона і спочатку разом з Тарасом (котрий не виявив необхідної ретельності в опрацюванні через навчання в університеті), а пізніше вже удвох зі старшим сином Андрієм вони *доволі кардинально творчо переробили* «пробу перекладацького пера» Тараса, повністю звіривши його переклад з грецьким оригіналом («*Platos ausgewählte Dialoge, erklärt von C. Schmelzer. Symposion. – Berlin, 1882*») та з німецьким перекладом («*Platons Gastmahl oder Gespräch über die Liebe. Uebersetzt von Fr. Schleiermacher. Mit Vorwort, richtiger Uebertragung und Erläuterungen herausgegeben von Dr. Max Oberbreyer. – Leipzig: Reclams Universal Bibliothek*»). Підкреслимо, Франкове видання «*Симпозіону (Бенкету)*» – перший український переклад творів Платона [75, т. 51, с. 850–851]. Подасмо з «автентичних вуст» І. Франка просторий витяг зі шойно зазначеної преамбули до перекладу задля ілюстративної наочності важливого значення *креативного літературознавчого (перекладацького) внеску А. Франка* в історичному факті оприлюднення першої української «версії» згаданого античного твору: «Ще 1909 р. переклав мій син Тарас для вправи в перекладанні з грецької мови, між іншими творами старого грецького письменства, також Платонів «Симпозіон». Читаючи сей переклад, я завважив, що він занадто невільничо держиться грецького тексту і тому для руського читача аж надто часто виходить зовсім незрозумілим. Бажаючи прилагодити сей переклад для друку, я зачав весною 1910 р. разом із Тарасом переходити його переклад речення за реченням і розділ за розділом, порівнюючи його з грецьким оригіналом і з німецьким перекладом, опублікованим у рекламній «Universal-Bibliothek». Робота йшла досить пиняво, головню тому, що Тарас, зайнятий університетськими лекціями, не мав часу ані охоти слідити за ревізією перекладу з такою увагою, яку я вважав потрібною. Проїшовши кілька перших розділів, ми покинули сю спільну роботу. Аж *літом 1910 р., пробуваючи в Криворівні, ми взялися до неї оба з моїм сином Андрієм і, признавши потребу переробити весь переклад основно, доконали сеї роботи протягом кількох тижнів на Тарасовім брульйоні, по чім Андрій переписав увесь рукопис начисто*. Отак повстав сей переклад, якого я не доконав би був сам без помочі мойого сина Андрія» [застосовані курсив, жирний шрифт. – А. Ф.] [75, с. 77–78].

Найбільш «відчутним» і вагомим був внесок Андрія в поетапній, вельми «доконечній» допомозі батькові в скрупульозній, «марудній роботі» (за висловом В. Доманицького [54, с. 41]), відповідальній підготовці до друку вищезгаданого корпусу українського мудрослів'я в трьох томах, шести випусках під назвою «Галицько-руські народні приповідки», які письменник видавав упродовж десятиріччя (1901–1910) в науковому народознавчому журналі НТШ «Етнографічний збірник» [56, с. 47–48].

Цю величезну, «науковотворчу» і «трудомістку», працю неможливо було б видати

І. Франкові без допомоги сина. На завершальній стадії роботи, підсумовуючи здобутки виконаної праці, у передмові до III тому «Галицько-руських народних приповідок» (Львів, 1910) письменник резюмував: «На закінчення складаю щиру подяку моему синові Андрієві, без якого помочі і дуже старанного співробітництва я при безвладності обох рук не міг би був повести сеї праці так, як вона фактично доконана. Особливо немало праці задав він собі в систематичнім впорядкуванні рукописного матеріялу та в добиранні численних варіантів із друкованих жерел» [застосований курсив. – А. Ф.]» [76, т. 38, с. 327–328].

Німецькомовний поетичний твір «Die Parabel von der Habsucht» [75, т. 52, с. 185–195] на тему староруської «Притчі про гадюку в домі», що є у певному сенсі, на думку М. Бондаря, *автоперекладом* [75, т. 52, с. 861–862], І. Франко продиктував синові Андрію між 20–25 січня 1912 року. В архіві письменника фігурує запис рукою А. Франка [24, № 492]. Зберігся і автограф І. Франка ще одного варіанту цієї німецькомовної притчі (наявний у фондах у Львівського музею українського мистецтва, № 15 987). Обидва віршовані «різночитання», як вважають деякі фахівці, зокрема Б. Бендзар, мають доволі рівнозначні високоестетичні «художні достоїнства» [75, т. 52, с. 861].

Переклад тридцяти творів із циклу «Пісні Гетто» («Lieder des Ghetto») [75, т. 52, с. 699–726] новочасного єврейського поета, представника так званої жаргонової єврейської поезії М. Розенфельда, який зробив І. Франко, «первісно зафіксували» переважно сини І. Франка – Андрій, Тарас, Петро [24, ф. 3, № 496], а також у фонді письменника зберігаються й автографи невстановленого переписувача (прозорим, старанним каліграфічним почерком, ймовірно, жінки) [75, т. 52, с. 981–982]. Рукою А. Франка записані (близько 1911 року) переклади таких творів М. Розенфельда: «А коли сей світ такий» [24, № 496, арк. 1], «Божий люд» [24, № 496, арк. 3], «Міряне гробів» [24, № 496, арк. 3–3 зв.], «Буря на морі» [24, № 496, арк. 4–5], «Волоцюги» [24, № 496, арк. 9], «Куди, гарне дівча?» [24, № 496, арк. 14], «Моя дитина» [24, № 496, арк. 15], «Моя мила» [24, № 496, арк. 16], «На кладовищі» [24, № 496, арк. 18], «Юда» [24, № 496, арк. 19], «Невідступна» [24, № 496, арк. 20–20 зв.], «Пісня нуждаря» [24, № 496, арк. 23], «Соловій до робітника промовляє» [24, № 496, запис на арк. 29–30 рукописного «оригіналу» перекладу до рядка «Те життя щось дати може» виконав Т. Франко і *лише останню строфу, починаючи з рядка «Гарне літо! Гарне літо!»* – А. Франко]. Поезії циклу в перекладі українського письменника як і його вищезазначену німецькомовну притчу опрацював М. Бондар – науковий редактор (і один із головних упорядників та авторів коментарів) 52-го тому видання «Франко І. Додаткові томи до Зібрання творів у п'ятдесяти томах» (2008) [75].

Андрій Франко допомагав батькові як фахівець у галузі класичної філології під час перекладання античних творів грецького поета VIII ст. до н. е. Гесіода. У вступних увагах до перекладу «Теогонії (Походження богів)» І. Франко зазначив: «Задумавши давно вже познайомити українську публіку з творами Гесіода в перекладі на нашу мову, я взявся до сеї праці аж у початку 1912 р. і тоді при помочі мого сина, пок[ійного] Андрія, я протягом трьох перших місяців скінчив переклад “Теогонії”» [76, т. 8, с. 311]. Рукопис А. Франка з правками батька зберігається в архіві письменника [24, № 415,

с. 1–35]). За цим рукописом републіковано працю І. Франка «Гесіод і його твори» [76, т. 8, с. 289–381].

В архівному фонді І. Франка є рукописи Андрія перекладів творів: В. Шекспіра «Венецький купець» [24, № 413], Д. Мільтона «Самсон-борець» [24, № 419], досліджень «Празник святого Спаса. Причинок до історії староруського письменства і культури» [24, № 746], «Вступна часть літопису по обох редакціях» [24, № 740], «Найстарші традиції Київської землі» [24, № 743], «[Причинки до історії церковнослов'янської літератури]» (чотири фрагменти українською мовою зберігаються у фонді письменника під № 753/III, IV, VI, VII, три з яких було опубліковано німецькою мовою в журналі «Archiv für slavische Philologie») та ін. «Оригінал» *авторського перекладу* польськомовної праці «Stronnictwa polityczne w Galicji» («Політичні сторонництва в Галичині») написав частково А. Франко, а частково належить руці невідомого переписувача [24, № 233, 399, арк. 2–16; № 891, арк. 1], оскільки син письменника невдовзі помер.

У літературознавчих колах побутує думка (так, зокрема, вважав Я. Гординський), що А. Франко самотужки переклав частину «Германа та Доротеї. Поєми з німецького народного життя з кінця XVIII віку» Й.-В. Гете, яку І. Франко вважав «коштовною перлою в скарбниці загальнолюдської літератури». У передмові до перекладу, написаній 20–21 січня 1913 року, він висловив щире сподівання, що цей класичний твір, безсмертна поема стане «улюбленим, пожаданим та здоровим кормом духовим нашого українського народу».

Цікаво, що А. Франко мав поетичний нахил до віршування. В архіві Львівського літературно-меморіального музею І. Франка зберігається оригінал його єдиної рукописної збірки поезій під назвою «Полин життя» (декілька неопублікованих зошитів із записами «проб поетичного пера» Андрія було втрачено). Цей «рукотворчий артефакт» передала правнучка письменника Любов Галушак [2, с. 58].

Старший син «опікав» батька навесні 1909 року в поїзді на лікування в Ловрану. Неодноразово Андрій супроводжував батька в «декламаторських» подорожах до різних міст (зокрема, до Станіслава та Коломиї) і сіл, де поет читав поему «Мойсей» та інші свої твори. В 1909 році Андрій поїхав до Києва, щоб привезти хворого батька назад додому, хоча вже тоді він і сам мав важкі приступи підступної епілепсії. Дмитро Дорошенко у своїх спогадах про проводи І. Франка на вокзалі в Києві згадував: «Стискалося в мене серце, коли я виходив з вагона: обидва – і батько, і син здавалися мені такими безпомічними й безпорадними, що в мене з'явилась думка: “А чи не поїхати ще й мені самому третьому з ними. Чи ж доведе Андрій батька?”» [20, с. 512].

Про кваліфіковану «науковомістку» та синівську «побутову і фізіологічну» допомогу, яку надавав І. Франкові люблячий його «первісток» Андрій, згадував і Володимир Дорошенко: «Таким секретарем та загалом опікуном був для Франка його старший син Андрій, але зі смертю Андрія (1913) не було кому як слід ним опікуватися» [19, с. 404]. Щодо надання Андрієм так званої «посередницької» допомоги батьковій хворий І. Франко оптимістично писав, зокрема, у листі до В. Гнатюка з Одеси від 19 листопада 1909 року: «Живеться мені непогано, і оздоровлення моїх рук поступає наперед так, що в половині грудня (н[ового] с[тилю]) сього року надіюсь вернути до Львова зі

свобідними руками. Наслідком листа жінки, одержаного вчора, що у них дома грошей недобір, прошу Вас як секретаря Тов[ариства] ім. Шевченка асигнувати на моє ім'я і евентуально виплатити Андрієві сто крон, як скоро тільки одержите сей лист» [76, т. 50, с. 372–373].

Останні роки переважно А. Франко вів разом із братами Тарасом і Петром листування батька. Рукою Андрія написані листи до А. В. Крушельницького від 12 березня, 24 березня, 31 березня 1910 року та 18 квітня 1911 року; «До редактора газети “Рада”» від 13 липня 1910 року та «До редакції газети «Рада» в справі «Нарису історії української літератури» (з приводу рецензії [Дм. Дорошенка на щойно згадане дослідження І. Франка. – А. Ф.]» від того ж таки 13 липня 1910 року на підставі попереднього листа-супроводу; до А. Черного від 5 жовтня 1910 року (українською мовою в латинській транскрипції); до Ф. Вовка від 29 серпня 1911 року; до М. Грушевського від 12 грудня 1911 року; до В. Ягича (німецькою мовою) від 19 грудня 1911 року, 5 і 23 січня 1912 року, 8 лютого і 26 березня 1913 року; до В. Ратальського від 17 січня 1912 року; до Я. Гординського від 5, 20 березня, 26 квітня і 2 травня 1912 року та інші епістоли.

Помер А. Франко на 26-му році життя раптово в ніч з 21 на 22 квітня (чи з 8 на 9 квітня за старим стилем) 1913 року від епілепсії. Газета «Діло» опублікувала некролог (тут було згадано його дослідження життя і діяльності фольклориста Г. Ількевича), а також умістила на своїх шпальтах іншу замітку, присвячену похорону (відбувся 24 квітня або 11 квітня за старим стилем) молодого науковця, нащадка першорядного письменника і ученого.

У «драматично наснаженому» листі зі Львова від 27 квітня 1913 року до колишнього наукового керівника своєї докторської дисертації (котрий завжди залишався беззаперечним авторитетом для вдячного «аспіранта»), довголітнього «ученого наставника» Ватрослава Ягича І. Франко з глибоким сумом сповіщав: «На страсному тижні мене й мою родину спіткало велике горе. Раптово помер від судоми мій старший син Андрій. Я втратив в ньому не тільки найдорожчого помічника в час недуги моїх рук, але й інтелігентного, високоосвіченого писаря, котрий минулого року закінчив навчання в університеті (класичну філологію). І все ж сподіваюсь, що це горе не буде особливою перешкодою в моїй науковій праці» [76, т. 50, с. 408, 409, 410]. І. Франко не піддався дошкульним ударам непередбачуваної долі, які посилювали його моральні і фізичні страждання. Прибитий горем батько прийшов до книгарні НТШ, позичив необхідні кошти і майже самотужки займався організаційним влаштуванням похорону сина [13, с. 32].

Однак як не намагався письменник «скріплювати міць людського духа», переживаючи з страхом, щоб «хвороба тіла не вменшила мого духовного здоров'я та душевної сили» [76, т. 50, с. 433], все ж, варто констатувати, що *титан праці, незламний оптиміст І. Франко* дуже важко переніс смерть сина, яка, поза всяким сумнівом, поряд з іншими несприятливими об'єктивними і суб'єктивними чинниками майже остаточно «підкосила», «підточила» його слабкий психофізіологічний стан. Однак всупереч «усім смертям» (ще раз нагадаємо про неочікуваний «відхід у вічність» одразу по смерті сина і брата Онуфрія Яковича Франка у липні 1913 року) письменник чинив-таки воістину героїчний, по-

движницький спротив підступній хворобі і важким життєвим випробуванням, які випали на його «страдницьку» долю – як тільки міг боровся, жив, творив, любив... Упродовж тривалого часу майже щодня він приходив на Личаківський цвинтар на могилу свого талановитого нащадка, **рідної «кровинки», та згодом через воєнні лихоліття і стрімке прогресування «недуги»** ученого могилу не упорядковували. Видається доцільним нагадати, що в наш час вже ніхто *достеменно* не знав, де саме вона знаходиться. Тільки нещодавно завдяки наполегливим пошукам працівників Літературно-меморіального музею І. Франка у Львові (варто персонально згадати таких ентузіастів, як О. Дзюбан та Т. Різун), а також правнучки І. Франка І. Міліянчук могилу знайшли, упорядкували, поставили дубовий хрест і 27 квітня 1994 року освятили [16, с. 208]. Згодом було споруджено пам'ятник з пісковика (художник Є. Дзиндра) [2, с. 58].

У 1912 році в «Записках НТШ» [48, т. 109; 110; 111] було опубліковано велику наукову працю А. Франка «Григорій Ількевич як етнограф», яку після конструктивного, присутнього, деталізованого обговорення схвалили до друку 28 грудня 1911 року на засіданні філологічної секції НТШ. У контексті питання наукового становлення «стрункої ученої постави» А. Франка видається доцільними подати короткий екскурс в історію плідних взаємостосунків НТШ та І. Франка як наукового функціонера і творчого співробітника та «натхненника» успішної діяльності філологічної секції Товариства. Цей суто науковий орган академічної (за характером і вагомими результатами систематичної діяльності, а не, на глибокий жаль, за офіційним статусом) організації очолював з 9-го лютого 1898 року до 6-го жовтня 1912 року близько 14 років її майже беззмінний «директор» І. Франко. Щоправда, зауважимо, він негласно, як тоді висловлювалися, «головавав» ще з 17 липня 1896 року і був «натхненним модератором» секції ще з часів управління цим підрозділом НТШ С. Смаль-Стоцьким. 10 лютого 1897 року секція «уконституювалась» так, що головою було обрано професора С. Смаль-Стоцького, його заступником – І. Франка, а секретарем – О. Колессу, все ж фактичним її керівником був І. Франко. У систематичних рукописних протокольних записках філологічної секції постійно фіксували таку важливу деталь: всі «сходини» членів секції після 17 липня 1896 року відбувалися «під проводом І. Франка». Почесне повноваження керівника філологічного наукового осередку було доручено виконувати С. Смаль-Стоцькому за видатні заслуги перед українською наукою. Відомий професор мешкав і працював у Чернівцях і за два роки після свого обрання, за словами І. Франка, «не заявив найменшої охоти до праці в Товаристві». 9 лютого 1898 року «на внесення» В. Гнатюка, за підтримкою М. Грушевського та більшості членів філологічної секції НТШ, головою секції було обрано І. Франка. Він керував секцією з окремими «павзами», пов'язаними переважно із статутними кризами в Товаристві, а також загостренням хвороби, народознавчими експедиціями та іншими екстраординарними подіями. Обов'язки очільника секції упродовж нетривалого часу, тобто 1901 року (наприкінці року) – 1902 року виконував О. Колесса [52, с. 81–86].

Дослідження А. Франка також публічно «відчитали» на філологічному семінарі професора К. Студинського [48, т. 109, с. 91]. Отож, ця фундаментальна праця отримала ґрунтовну «апробату» визнаних «учених мужів» перед остаточним її оприлюдненням

у престижному українознавчому науковому виданні. Принагідно зауважимо, що згідно з ustalеними *науковими традиціями* НТШ після його реорганізації у 1892 році із літературно-видавничої установи в суто наукову інституцію за новими законотворчими положеннями модернізованих статутів 1892 та 1898 років, а також основного документа Товариства 1904 року, прийнятого, до речі, на основі «еляборату» (приватного подання) І. Франка, кожна представлена доповідь (як виокремлене питання розгляду «порядку денного») реферативного змісту самостійної, самодостатньої наукової праці (*не* передруку, *не* «механічного» перекладу без супровідного авторського «уведення» науково-джерелознавчого «апарату», некомпілятивного «переспіву» тощо) мала бути виголошеною фаховим, авторитетним рецензентом чи автором перед науковим «консильюмом» на засіданні відповідної секції і прискіпливо, усебічно обговореною та схваленою до друку, так би мовити, «кворумною» більшістю «дійсних» членів інституції. Видається доречним привернути увагу до такого неспростовного факту: за нашими скрупульозними підрахунками, загалом із 42-х параграфів статуту НТШ 1904 року 30 таких нормотворчих компонентів було дослівно без жодних змін перенесено із проекту статуту, «внесеного» на розгляд Товариства І. Франком (§§ 1, 2, 4, 6, 7, 9–19, 21, 24–28, 30, 31–35, 37, 39, 40) [57]. Ми особливо наголошуємо на високому наукознавчому статусі НТШ, яке авторитетно, «тріумфально» визнало на «сходинах» філологічної секції (не кулуарно чи «за домовленістю під покровительством») А. Франка як талановитого, глибокого, фахового (насамперед за суто дослідницькою парадигмою умовного оцінювання так званого академічного «рейтингу прелегента») *ученого*. Визначальну роль видатного «літерата» і науковця розкриваємо в багатьох статтях, зокрема, в працях «Іван Франко – керівник філологічної секції Наукового товариства ім. Шевченка», «Науково-організаційна діяльність І. Франка в Науковому товаристві ім. Т. Шевченка», «Діяльність Івана Франка в Науковому товаристві ім. Т. Шевченка», опублікованих у літературознавчих, франкознавчих виданнях, а також у численних дослідженнях, надрукованих в історико-народознавчих виданнях. Висловимо аргументовані гіпотетичні міркування, А. Франко міг згодом повноправно стати «дійсним» членом НТШ, що вже не лише номінально, а й, сказати б, правничо-юридично засвідчило б високе «академічне реноме» талановитого нащадка Ученого. Газета «Діло» умістила схвальну рецензію Василя Щурата на публікацію сина І. Франка у поважному національноцентричному журналі [16, с. 205]. Праця А. Франка, котра була видана ще й окремим відбитком у тому ж таки 1912 році, викликала широкий резонанс у наукових колах.

У шестикнижному корпусі «Галицько-руські народні приповідки» І. Франко, окрім власних записів, зібраних упродовж багатьох років ще з гімназійних часів, використав серед інших численних друкованих збірок і рукописного матеріалу також і пареміографічну пам'ятку першої половини XIX ст. – збірник Григорія Степановича Ількевича (1803–1841) «Галицькі приповідки і загадки», надрукований 1841 року у Відні. Подаємо точну бібліографічно-мовну назву цього видання: «Галицькі приповідки и загадки. Збрании Григорим Илькевичом. – У Відни: Напечатано черенками О. О. Мехитаристов, 1841» [10].

Свій перший науковий твір фольклористичного спрямування А. Франко написав, хоча вже номінально був «майже дипломованим» фахівцем у галузі класичної філо-

логії. Спільна пошукова робота народознавчого спрямування і наукова зацікавленість батька і сина проблематикою видання галицьких прислів'їв і приказок підштовхнула А. Франка, мабуть, насамперед за порадою досвідченого батька до усвідомленого вибору пріоритетної фольклористичної теми.

Поряд із іншими питаннями А. Франко опрацьовував науково-джерельний апарат багатотомного видання. Всебічна обізнаність А. Франка як одного з упорядників збірки приповідок з пареміологічними та пареміографічними аспектами фундаментального видання дала змогу молодому вченому фахово полемізувати з М. Возняком, К. Студинським, М. Павликом, В. Коцовським і навіть визнаним фольклористом і етнологом І. Франком. Одразу ж наголосимо на тому, що це було самостійне амбітне дослідження без прихованої допомоги в конкретній іпостасі «таїнства інтимного креативного акту» написання наукового «словотвору», без будь-якої протекції, родинного панібратства, якогось розхолодження або ж дидактично-інфантильного, даруйте, «сюсюкання» чи навпаки певної ідейно-фактологічної конфронтації, які інколи бувають у непростих творчих взаємовідносинах різних поколінь – батьків і дітей, без поблажливості, вибачливості, милостивості з боку *вимогливого* і водночас доброзичливого, добродушного, лагідного та люблячого батька.

Творчу волю цілком самодостатнього автора було повною мірою дотримано. Водночас великий учений в інтересах загальнонаукової справи надавав близькому родичу-пошуковувачеві наявні в його «посіданні» чи розпорядженні джерельно-архівні матеріали для різнобічного, глибокого, ґрунтового, всеохоплюючого студіювання проблеми. Батько і син часто дискутували як у сімейному колі, так і в публічному, друкованому «просторі» безкомпромісного, полемічно-дискурсивного «мовлення», переважно в порівняльно-аналітичній царині обговорення різноманітних важливих структуроутворюючих нюансів текстологічної «канви» сюжетної лінії наукового твору (в сенсі визначення чіткого вектора і найбільш доцільної та оптимальної пошукової, альтернативної від дослідницького шляху інших науковців, фабули-стежини для вірогідного, достовірного з'ясування історичної правди), а також деяких маловідомих, подекуди драстичних аспектів «підводних течій» цікавого предмета дослідження, прихованих від невибагливого людського ока (скажімо, з гумором, далеко не «всевидячого, всюдисущого ока») так званого середньостатистичного читача із широкого споживачького загалу та й, зрештою, і від деяких «поверхових» науковців. Такі псевдоучені або графомани від науки не завдають собі «труду» проводити виснажливі, скрупульозні, глибокоаналітичні, компаративістичні, інтертекстуальні мікро- та макродослідження на широкому масиві архівного і друкованого матеріалу.

Молодий, перспективний учений зумів ґрунтовно дослідити маловідомі фактографічні відомості життєпису Г. Ількевича і розібратися у хитросплетіннях та подробицях майже детективної історії віденського видання збірки галицьких приповідок Г. Ількевича, який ще 1838 року надав до друку попередній текст її рукопису [62, с. 79]. Хоча ще 1835 року львівське періодичне видання «Rozmaitości» умістило відомість «Przysłowia ruskie» («Руські приповідки»), де згадано загадкового «декого» – якогось інкогніто-аматора руської народної творчості, що підготував до публікування зібрання

руських приповідок (понад тисяча зразків усної народної словесності) [101, с. 327]. Упорядником цього масиву українського мудрослів'я варто вважати, за деякими важливими атрибутивно-«розпізнавальними» дослідженнями, Г. Ількевича [26, с. 58–60; 29, с. V*–VI*; 30, с. 22–33].

Трирічна «калейдоскопічно-пригодницька» епопея з цензурними перешкодами публікації збірки прислів'їв і приказок Г. Ількевича зацікавила М. Возняка, який дуже «докладно», на думку А. Франка [62, с. 79], дослідив це питання у статті «До історії видання Ількевичевих приповідок» («Записки НТШ», 1911) [6, с. 175–190].

Написаний рукою Г. Ількевича на сірому канцелярському папері збірник «Sprichwörter der Ruthenier oder Rußinen in Galizien von Gr. Mir. Pkiewicz Triviallehrer 1839» («Приповідки рутенців або русинів в Галичині Гр[игорія] Мир[ослава] Ількевича – звичайного учителя, 1839») спочатку «належав» до музею А. С. Петрушевича, який пізніше було «перенесено» до бібліотеки Народного дому. Рукопис у форматі «8-ки», за описом А. Франка, був «зшитий у пестрій, зеленій, цяткованій обкладинці, має 80 карток, записаних по обох сторонах (або 160 сторін)» [48, т. 109, с. 102]. Фольклорист (дамо і таке означення визначальному в науковій долі зацікавленню А. Франка серед інших його різноманітних серйозних творчих уподобань) чітко охарактеризував мовно-графічне зображення «оригіналу» народознавчої колекції Г. Ількевича: «Руські приповідки писані латинкою, а їх німецькі паралелі – німецькими острокінчастими буквами» [48, т. 109, с. 102]. Відтак «пильний обсерватор» помітив інший, польськомовний автографічний, якщо коректне таке висловлювання, «альтернативний напис» (у довільному «дослівному» перекладі: «Приказки або приповідки руські») щодо вищезгаданого первісного німецькомовного найменування «Sprichwörter der Ruthenier oder Rußinen in Galizien...»: «На другій картці вгорі міститься другий титул «Prykazki iły prypowysty Ruskyj» Г. Ількевича [48, т. 109, с. 102].

Отож, оцей автентичний, нині архівний, збірник прислів'їв і приказок під обома рукописними «робочими» назвами був упорядкований за початковими літерами польського алфавіту «без означення тих букв на початку кожної групи» [48, т. 109, с. 102]. На думку А. Франка, саме це фольклористичне «рукотворче» надбання Г. Ількевича було покладено в основу «українізованого принципу» упорядкування віденського видання галицьких приповідок і загадок (1841) «Руськими буквами» за правописом першої частини опрацьованого І. Головацьким «Вѣнка русинам на обжынки» [48, т. 109, с. 102–103]. Хоча І. Франко ще на початку 80-х років ХІХ ст., як зазначав А. Франко у підтекстових посторінкових примітках, *начебто бачив інший рукопис збірки приповідок Г. Ількевича* (також з німецькою передмовою) у тодішнього вчителя гімназії в Стрию *Костя Горбала*. Андрій Франко подав з некрологу К. Горбала, опублікованому в «Літературно-науковому віснику» (1903), такі слова Івана Франка: «Пригадую, між іншим, Ількевичів автограф його збірки приповідок з німецькою передмовою, рукопис, який потім незабаром згорів при пожежі, що захопила Горбалеве помешкання і знищила часть його бібліотеки» [78, с. 132]. Однак пізніше І. Франко нібито довідався, як зауважив його старший син, що рукопис, найвірогідніше, не згорів, і бібліотека вціліла після пожежі [48, т. 109, с. 102].

Щодо перебігу так званої цензурної справи А. Франко, покликаючись на «епіс-

толярну аргументацію» К. Студинського з його «Передмови» до упорядкованої ним збірки листів «Кореспонденція Якова Головацького в літах 1835–[18]49» (опублікованої у «Збірнику філологічної секції НТШ» [45, с. I–LXI]), констатував, що на початку 1840 року І. Головацький отримав від брата «добірку» галицьких прислів'їв і приказок Г. Ількевича. Зокрема, І. Головацький додав 1079 приповідок (за статистичним дослідженням і скрупульозними підрахунками А. Франка) із власного архіву, а також вмістив до матеріалів Ількевичевого збірника загадки, які зібрав Іван Бірецький. Ще у квітні 1840 року І. Головацький передав надісланий йому рукопис на розгляд віденської цензури. Відомий учений В. Копітар брався до рецензії приповідок. Однак через нагромадження творів слов'янських авторів публікація затримувалася. Всупереч намірам Я. Головацького, рукопис потрапив до рук «навіженого», за словами А. Франка, львівського цензора Венедикта Левицького, який «примудрився» понад півроку переглядати його текст.

Педантичний, обережний цензор заборонив друкувати 67 приповідок, що стосувалися переважно іронічно-афористичного змалювання образу «ляхів», «попів», «німців», а також декілька прислів'їв і загадок, пов'язаних із саркастично-типологічним зображенням «жидів» і «москалів». Як це не парадоксально, але саме завдяки лояльним і щодо влади, і стосовно видавців зусиллям В. Левицького, перша «руська» збірка прислів'їв і загадок, нехай і з численними купюрами-«deleta», з'явилася-таки на Божий світ. *Такої думки дотримувалися Я. Головацький* (спочатку, щоправда, він був незадоволений «діяннями» галицького цензора, та згодом, вже *post scriptum*, зрозумів історичну значущість публікації без надто тривалої часової волокити, порівняно із затримками віденської цензури, що з'явилася «на чужині» всупереч численним перешкодам завдяки *відносній* м'якості, толерантності, неконфліктності «руського оглядача»), а також *І. Срезневський, І. Свенціцький, К. Студинський, М. Возняк і А. Франко*. Останній підсумував позитивний аспект суголосного авторитетного дискурсивного «літературно-редакційного мовлення» з цензурного питання (загалом зі схвальними висновками та епітетами) таким цитованим твердженням: «Та, впрочім, і за се треба бути вдячним руському цензорові, без якого корисної опінії ледви чи приповідки були би вийшли друком <...> Коректу перевів Іван Головацький» [48, т. 109, с. 105]. А. Франко провів скрупульозне, «дотошне» фахове порівняльно-текстологічне дослідження рукописного збірника Г. Ількевича і надрукованого тексту віденського видання, автентичність якого викликала у молодого вченого великі сумніви.

Відаючи належне *подвижницькій видавничій праці братів Івана та Якова Головацьких* (і ми також *приєднуємося до такої слушної думки*), Андрій Франко наголосив на тому, що творча воля автора, одначе, була суттєво порушена. Німецькомовну передмову «Vorrede», яку А. Франко вперше опублікував у своїй праці мовою оригіналу, Я. Головацький подав у досить вільному потрактуванні змісту як «Предисловіє» (10, с. III–VI). А. Франко акцентував увагу допитливого читача на тому, що між братами Головацькими точилася суперечка щодо того, латинськими чи руськими «черенками» видавати книжку. За порадою М. Верещинського (про яскраву постать котрого йтиметься більш докладно нижче) Я. Головацький «переложив» тексти з «латинки» на мову так званої «гражданки». Якщо розглядати збірку згідно з вимогами принципів

публікування автентичного текстологічно упорядкованого фольклористичного видання, то, на слухну, цілком виражену думку А. Франка, надрукована книжечка у 1841 році у Відні мала багато недоліків.

Окрім того, що цензор В. Левицький вилучив «національно та суспільно-антагоністичні приповідки», ще й редактор друкованого збірника дозволив собі, за порівняльно-типологічними спостереженнями А. Франка, зробити численні доповнення та значні структурно-концептуальні зміни. Ількевичева рукописна збірка налічувала, за дослідженням А. Франка, 2255 приповідок, віденське ж видання – 2819 відповідних паремійних одиниць. Математична «різниця» становить 564 зразки цього виду усної народної творчості [62, с. 80]. Німецькомовний титул рукопису редактор змінив на дещо відмінну, не цілком адекватну чи тотожну точному змісту, «руську» назву. Окрім вищезгаданого *вільного перекладу* німецькомовної передмови, до матеріалів друкованого видання чомусь додано «загадки», які зібрав І. Бірецький, без зазначення їхнього збирача та місця, де їх було записано. У титульній назві збірника приповідок і загадок фігурує чомусь лише один упорядник Г. Ількевич [62, с. 80]. Редактор видання усунув з Ількевичевого збірника всі німецькі паралелі до українських приповідок, які, на думку А. Франка, «були би значно причинилися до ліпшого розуміння руського тексту, усуваючи всякі непевності щодо їх значіння» [48, т. 109, с. 110]. І. Франко, опрацьовуючи «свого часу» для проєктованого ним монументального тритомного видання галицько-руських народних приповідок друкований текст збірки прислів'їв і приказок Г. Ількевича, не знав про підготовані збирачем німецькі паралелі [62, с. 80].

А. Франко подав приповідки, які записав Г. Ількевич, які не увійшли до видання 1841 р. через структурно-схематичні видозміни видавців, а також інкорпорував вилучені чи «забраковані» цензурою зразки прислів'їв і приказок. *Учений намагався зберегти всі нюанси покутського діалекту*, який поряд з іншими діалектно-типологічними аспектами зазнав мовної уніфікації, правописно-орфографічних змін. На логічно умотивовану думку критика, первісний текст підпав не зовсім адекватній дії такого собі дещо «волютаристського» підходу, систематично «наражаючись» на не завжди умотивоване втручання у зміст рукописної «тканини» приповідок через всілякі кон'єктурні правки, «асоціативні» контамінації і всілякі редакційні нашарування з боку «издателя» Я. Головацького і коректора І. Головацького [62, с. 80–81]. До слова, ніде нема у примірнику віденського видання 1841 року (ні в передмові, ні на титульних сторінках, ні в посторінкових примітках чи безпосередньо в тексті або ж у довідкових покликах) жодної згадки про прізвища «зоряного тандему» (щоправда, у різних пропорціях творчої співпраці) скромних братів-редакторів, братів-видавців Я. та І. Головацьких. Лишень передмова лаконічно підписана таємничим словом «ИЗДАТЕЛЬ» (її негласним автором був Я. Головацький), котрий в посторінковій вступній *примітці під назвою «Пересторога»* конкретизував уніфікаційні «язикові» нюанси застосованого в збірці історико-етимологічного правопису [11, с. IV]. Щоб якомога гостріше, точніше, тонше, повноцінніше відчутти, збагнути «дух», «ауру» і особливий, «духмяний аромат» «Предисловія», подаємо найбільш яскраві і характерні, *на наш погляд*, «квитяги» із красномовної, «сердечної» передмови *принципово автентично редакційною, «народною*

мовою» згідно із вищезгаданим, прогресивним на той час, правописом збірки 1841 року: «<...> в п'єснях, обрядах, казках, п р и п о в ъ д к а х и пр. осталося богатства из колишного умѣнія и словесности давной Словенщины и славного Галича!.. Є то *скарб народности*, котрый в памяти и в с е р д ц я х вѣрного народа заховався; а котрого нѣ огонь, нѣ мечь бесчисленных ворогѣв досягнути не мѣг <...> **В п р и п о в ъ д к а х** *проявляется правдивое житѣе, моральное здоровѣе народа*, тут зараз узнаете, де го болить <...> **П р и п о в ъ д к и** *показуют точный образ народа* – его домашного житѣя – узнаете в нѣм нарѣд богобоязливый, робочій, гостинный, згодливый – *пѣзнаете в сих плодах души его дух быстрый, глубоко мысленный, разум проникливый, що все изслѣдує* <...> – *переконаетея, якій народный нашъ языкъ сильный, гнучкій, спритисный* – зачудуєшеса над тым коротким, а предцѣ точным и дѣистным выразом, над буйностью зрѣвнаній, як далеко вони сягнуті, як глубоко поняті, як незвычайні, а однако'жь правдивіи. – *З а г а д к и* *покажутъ Вам быстроту розума, лехкѣсть выдуманя, играющее остроуміе народное*» [розрядка і жирний шрифт видавця-«издателя» збірки прислів'їв; курсив наш. – А. Ф.] [11, с. III–VI].

Для текстографічної наочності, а також задля ілюстрування порівняльно-текстологічного матеріалу й актуалізації модерної потреби (для літературознавців, істориків, народознавців різного «штибу») прикладної доцільності демонстрування іманентно притаманних характерному формату прислів'їв, приказок і загадок показових ознак колоритності, дотепності, вишуканої образності та афористичної лаконічності «наведено» майже з факсимільною точністю автентично графічне відтворення декількох відповідних фольклористичних зразків із корпусу сучасної репринтної републікації видання віденської збірки 1841 року, про яке більш присутня мова піде нижче (вибіркові чи вибрані прислів'я розташовані за застосованим редактором алфавітним чи «азбучним порядком», окремі загадки – за нумерацією упорядника):

«ПРИПОВ'ІДКИ:

Андрею, не будьте свинею, коли вас люде величають.
 Анѣ фѣвши, анѣ пивши, скачи дурню ошалѣвши.
 Баба виновата, що дѣвка черевата.
 Мудра голова не дбає на лихії слова.
 На Бориса и Глѣба берися до хлѣба.
 На вербѣ грушки не родяться.
 Нагадала собѣ бабка, як дѣвкою була.
 На двоє баба ворожила; або вмре, або буде жила» [11, с. 4–55].

«ЗАГАДКИ:

[на с. 124 уміщено всі «розгадки» всіх *шістдесяти загадок*, деякі з них подаємо в квадратних дужках навпроти відповідних «словотворчих» фольклорних зразків. – А. Ф.]:

14. Шуварова сестра, шуваром ишла, сѣмь сот сорочок на собѣ несла [Рыба].

15. Нѣм ся отець уродить, вже сын по свѣтѣ ходить [Дым].

34. Стоить дуб – на дубѣ липина, на липѣ конопля, на коноплѣ глина, на глинѣ капуста, а в капустѣ свиня [Стѣл накрытій – в мысцѣ капуста].

55. В лѣсѣ росло, листок ймѣло, тепер носить душу и тѣло [Колыска] [11, с. 119–124]».

Перфекціоніст насамперед у критичному, надзвичайно вимогливому ставленні до самого себе і до обраного предмета дослідження А. Франко *безкомпромісно (заради вищих інтересів з'ясування наукової проблеми) заперечив твердження авторитетного батька про те, що Г. Ількевич був «непрофесіоналом»*. Не був посвячений І. Франко у малодосліджені видавничі аспекти, пов'язані з редакційним «**препаруванням**» автентичного тексту приповідок Г. Ількевича. Народознавець і педагог за покликанням, людина широких духовних устремлінь, він був високоосвіченим чоловіком, справжнім інтелектуалом-«самородком». **Урідженець Львівщини (з'явився на Божий світ в Новому Селі Жовківського «округа»** [тепер у однойменних відповідно населеному пункті і районі Львівської області]), який учителював у Коломиї і Городенці, Г. Ількевич добре володів польською, німецькою, російською мовами, знав навіть латинську та грецьку мови. Починаючи вже з 1820 року, він провів декілька наукових експедицій з метою «польових» досліджень науково зафіксованих вірувань, записів численних зразків народної словесності, зокрема, побував і на Волині, «недалеко ріки Буга», де був свідком одного весільного суто етнографічного (за сучасним теоретико-словниковим визначенням і понятійно-термінологічним залученням розділу «Вірування» до «компетенції» етнологічної науки [39, с. 65–66, 68–74]), звичаю-забобону, який описав в «уступі» «Zabobon na weselu» в розвідці «Zabobony istnace między ludem prostym w Galicyi» [23, s. 217–218]. Також Г. Ількевич був автором іншої ґрунтовної польськомовної етнографічно-фольклористичної праці «O mitologii ruskiej według podania ludu» [22, s. 91–95]. В останній порівняльно-джерелознавчій розвідці, за твердженням А. Франка, інтертекстуально «глибокодумно» «читує він Длугоша, Кромера, Бельського, Меховіту, Стрийковського <...>» [48, т. 109, с. 100]. Ці статті мали широкий розголос у науково-публіцистичному світі. Народознавчу діяльність Г. Ількевича характеризував відомий етнограф О. Кольберг у передмові до першого тому своєї монументальної праці «Pokusie. Obraz etnograficzny» (Краків, 1882), представивши переважно фольклористичні, а також і етнографічні уподобання українського колекціонера, що натхненно і систематично збирав «pieśni, przysłowia, zabobony z Pokusia» [98, s. VI]. Як зазначав Андрій Франко, німецька мова була звичайною «розговорною» мовою в батьківському домі Г. Ількевича, який до того ж навчався у німецьких школах. Цим пояснюється, мабуть, та обставина, що «титул», передмова та німецькі паралелі Ількевичевого «оригіналу» написані «добірною» літературною німецькою мовою та «німецьким письмом».

Приєднуємося до виважених філософсько-літературознавчих сентенцій А. Франка, який правильно і чітко розставив патріотично-світоглядні акценти еволюції ідейного, особистісного становлення покутського учителя і народознавця: «Походячи з руської родини греко-католицького обряду, Ількевич почував себе *Русином*, хоч і кінчив німецькі школи. Та се ще не могло розбудити в нім *руського патріотизму та національної свідо-*

мости. Значний вплив на Ількевича в тім напрямі мусів мати його шкільний зверхник і визначний протектор літературного руху між галицькими Русинами, *Микола Верещинський*, який, здається, не лишився без впливу *ідей Маркіяна Шашкевича*. Під його впливом уже в 20-их роках минулого століття почав Ількевич записувати етнографічні матеріали <...> Пізнати та перейнятися ідеями Маркіянового кружка поміг Ількевичеві *Яків Головацький*, який 1834 р., в часі своєї першої екскурсії по Галичині, познайомився з Ількевичем у Коломиї і познайомив його ближче зі змаганнями Шашкевича та його товаришів до культурного відродження Галицької Руси» [ми свідомо залишили авторське вживання слова «Русин» з великої літери для підсилення національно-патріотичного забарвлення громадянської характеристики народного діяча, курсив наш. – А. Ф.] [48, т. 109, с. 92–93]. Принагідно зазначимо, що апологет ідей М. Шашкевича *М. Верещинський* (1793–1882), у 20-х роках XIX ст. директор головної «окружної» школи в Коломиї, де тоді вчителював Г. Ількевич, один із перших галицько-українських організаторів літературного і суспільно-культурологічного руху, коштом якого, власне, і було у Відні видано «Галицькі приповідки і згадки, зібрані Григорієм Ількевичем» (1841), наприкінці 1836 року фінансово підтримав вихід у світ своєрідного маніфесту відродження – збірника «Русалка Дністровая», а пізніше став «добročинним спонсором» двох томів альманаху «Вінок русинам на обжинки» (Відень, 1846, 1847). Визначальній меценатській ролі М. Верещинського в контексті національно-культурного відродження в Галичині в першій половині XIX ст. присвячені дослідження Р. Кирчіва [25, с. 67–79; 27, с. 111–114] та М. Васильчука [4, 24 с.]. До речі, у цікавій атрибуційній статті «Верещинський – один з авторів «Русалки Дністрової»?» [25, с. 67–79] та в інших публікаціях [26, с. 56–59] Р. Кирчів висловив цілком обґрунтоване припущення чи, точніше кажучи, *твердження*, що добродій *М. Верещинський* був одним зі співавторів «Русалки Дністрової». Виявлені архівні матеріали життєпису І. Вагилевича та згадки в листуванні «Руської трійці» виразно свідчать, за слушними висновками згаданого сучасного дослідника, що видатний *філантроп* української культури був одним із натхненних збирачів творів усної народної творчості, зокрема, *запис баладної пісні «про Романа й Оленочку»* під назвою «Ой, поїхав Романько до Сучави на ярмарок», *уміщений в «Русалці Дністровій»*, «і літературні додатки в її тексті належать не, як досі вважалося, Г. Ількевичу (М. Возняк) чи І. Вагилевичу (І. Франко), а М. Верещинському» [курсив наш. – А. Ф.] [26, с. 57].

Науково-джерельний апарат та мовно-діалектні особливості рукописного тексту збірки Г. Ількевича видавці, сказати б без дипломатичних прикрас, усунули, препарували або ж вихолостили. Натомість брати Я. та І. Головацькі умістили власні посторінкові примітки, коментарі-пояснення до виокремлених прислів'їв і приказок (йдеться про Я. Головацького, а І. Головацький, як вже зазначалося вище, «*провадив коректуру*» видання). Помилково, через банальну необізнаність з деякими малодоступними раритетно-довідковими матеріалами, І. Франко недооцінював потенційні наукові можливості лише на перший погляд скромного «тривіального» вчителя («*Triviallehrer*»). **Що особливо** впадає у вічі і справляє сильне враження від *суто аналітичного прочитання праці «докторського» рівня*, то це насамперед «наглядно навів» А. Франко: численні

німецькомовні, польськомовні «вितяги», насичені іншомовними назвами і цитатами довідкові посторінкові примітки, порівняльні таблиці і фахові мовознавчі, історіографічні, літературознавчі, бібліографічні пояснення і коментарі у взаємозумовлених «куступах» у кожному відповідному контексті науково герменевтичної тканини *«слово-твору академічного татунку»*.

Зокрема А. Франко дослідив, що Г. Ількевич мав *прибране слов'янське ім'я Мирослав*, а пізніше і псевдонім *«Мирослав з Городенки»*. Для ілюстрування важливих нюансів цікавого дискурсу «галицько-руської критики» з приводу полемічного з'ясування атрибуційних аспектів природи такого наймення та інших дещо видозмінених варіантів підписів Г. Ількевича автор праці вважав необхідним «освітлити становище», яке зайняв Іван Франко щодо наукового ставлення «супроти» цього неоднозначного питання.

Польський фольклорист, етнограф та історик, директор Ягеллонської бібліотеки у Кракові Жегота Паулі (1814–1895), близький до «Руської трійці», у першому томі упорядкованої ним збірки галицько-українських пісень «Pieśni ludu ruskiego w Galicji» («Пісні руського народу в Галичині», 1839–1840; у двох томах) у передмові до уміщеної пісні «Odsiecz Wiednia i bitwa pod Parkanami, 1863» чесно, не приховуючи пошукові заслуги *якогось* маловідомого українського «gorliwego badacza starożytności narodowych Mirosława z Horodenki» зазначав: «Ця дума, що описує ці воєнні пригоди [йшлося про війну Польщі з Туреччиною 1683–1686 років, під час якої військо короля Яна Собеського за допомогою інкорпорованого до його складу збройного контингенту українського козацтва змусило турків зняти облогу Відня у 1683 р. – А. Ф.], знайдена була в старому рукописі від 1690 року в Коломийській окрузі старанним дослідником народної старовини Мирославом з Городенки» [100, s. 150].

Як саме позиціонував себе І. Франко як археограф і аналітик у дослідницьких підходах до вирішення цього джерелознавчого питання, стане зрозумілим із висловлених ним суджень в «дотичних» наукових «розправах». Ще у 1901 року Іван Франко у статті «Вірша єпископа Й. Шумлянського про події 1683–1686 рр.», надрукованій в «Записках НТШ» (т. 39; «Miscellanea») [74, с. 1–5], з приводу згаданої щойно преамбули Ж. Паулі до «задніпрянської думи» (за «означеною» останнім діячем історико-картографічною «ідентифікацією» місцевості пісні) слушно поставив риторичне запитання: *«Хто був той Мирослав з Городенки, де він знайшов рукопис, із якого відписано сю віршу, як виглядав рукопис і що стало з ним потому <...>?»* [74, с. 3]. У цьому контексті, мабуть, не зайвим буде акцентувати увагу «дотошного» національно свідомого реципієнта на важливому *україноцентричному факторі публікаторської місії письменника*. На відміну від Ж. Паулі, котрий «транскрибуючи текст на латинські літери <...> здається, самовільно поробив у ньому деякі зміни, повводив полонізми, яких у оригіналі, писанім руськими буквами, певно, не могло бути», І. Франко запровадив кардинальні мовні зміни [74]. Досвідчений український учений, обізнаний у тонкощах порівняльної текстології, структурно-«умоглядно» співставляючи думу Ж. Паулі зі схожими за аналітичною текстурою уривками «подібної» пісні в літописі Самійла Величка, дійшов висновку про їхню повну тотожність. І. Франко зробив атрибуційне відкриття про авторство цієї «вірші» львівського єпископа Й. Шумлянського, котрий яскраво і фахово виявив себе ще

й на «полі красного письменства» [74]. Відтак, І. Франко з позицій непорушності автентично-текстоутворюючих принципів істинно наукового «републікаторства» з наявного рідкісного екземпляру першодруку наприкінці статті резюмував: «*Передруковуємо* тут повний текст сеї інтересної пам'ятки нашого віршарства XVII в., віддаючи йому при тім його *первісну форму – руське письмо* – та справляючи, по змозі, текст там, де він, по нашій думці, був попсований малотямучим копіїстом або *навмисне сполонізований*. Для контролю подаємо в нотках відповідні місця так, як вони читаються у Ж. Паулі <...>» [курсив наш. – А. Ф.] [74].

Через десять років, у 1911 році, старший син І. Франка Андрій подав «позитивну» аргументацію виваженої наукової рефлексії на полемічний «оклик» батька, науково обґрунтувавши «приналежність» згаданого псевдоніма Г. Ількевичу, а точніше кажучи, ідентифікував чи ототожнив назву псевдоніма з конкретною персоною автора, а отже, сприяв історичному встановленню авторства народного колекціонера безцінних фольклорних зразків української словесності. Щоправда (тут зробимо особливий наголос на «тонкій матерії» спрямування автентичного «вістря» вектора псевдоніма «Mirosław z Horodenki» у бік стороннього найменування такою іншомовною назвою підпису **саме видавцями** деяких праць і збірок Г. Ількевича), сам автор навряд чи будь-коли послуговувався такою «мовно-графічною словоформою». Зазначений псевдонім постав, найвірогідніше, із комбінації слів, себто двох вживаних збирачем назв «Mirosław» і «z Horodenki», оскільки Г. Ількевич власноруч так ніколи не підписувався [48, т. 109]. Конструктивно А. Франко відповів на пріоритетну, на наш погляд, частину риторичного запитання батька десятирічної давнини: «Нині (1911 р.) можемо сю справу порішити так, що *Мирослав з Городенки – се Григорій Ількевич*, а щодо рукопису, про який тут мова, досі нема ніякої ближчої відомости <...>» [застосований курсив наш. – А. Ф.] [48, т. 109, с. 97].

Мотиваційно-пошукова сторона Франкової аргументації потреби перевидання українською мовою «дещо» спотвореної «польсько-латинською матрицею» «руської» пісні в якомога наближенішому до оригінальної «форми» редакційному вигляді відіграла певну спонукальну роль у батьківській «настанові» сина на досягнення достовірних дослідницьких результатів, а також в авторитетному стимулюванні чи спрямуванні складної, *нелінійної ходи наукотворчого процесу* (із супровідними, притаманними йому паралельними робочими моментами креативних криз, невизначеності, вагань та солодких або ж і прикрих творчих мук феномену народження «раціонального зерна» з «полови» попередньої «чорнової», невдячної роботи) до *прагматичного вектора* формулювання вірних висновків і реалістичної актуалізації якомога чіткішої і стислішої ідейно-фактологічної візії мисленнєвого «студійованого акту». Отож, вимальовується історико-літературний ланцюжок взаємопов'язаних елементів і явищ причинно-наслідкового наукознавчого процесу. Дозволимо собі такі гіпотетичні міркування «в умовному граматичному способі» та в довільній хронотопній інтерпретації. Не знайшов би збирач Г. Ількевич старовинного «рукотворчого артефакту», ось чому, найвірогідніше, не опублікували «руські» пісні у виданнях Ж. Паулі та С. Величка, і, мабуть, не з'явилася б майже сенсаційна стаття І. Франка (якщо не враховувати при цьому короткої істо-

ричної згадки у вузькому колі істориків І. Шараневича, котрий ще 1898 році називав вищезгадану «віршу» Й. Шумлянського «известною» [74]), ну, і відповідно А. Франко напевно не дослідив би так науково повноцінно, достовірно, скрупульозно, натхненно, пристрасно емоційно, завзято, прискіпливо і всеохоплююче етимологічне питання безпосереднього походження псевдоніма «Miroslaw z Horodenki», а також інших підписів Г. Ількевича і сучасної атрибуційної проблеми встановлення його авторства.

Співпраця Андрія та Івана Франків, а також публікації М. Возняка, К. Студинського, І. Свенціцького та інших учених сприяли усебічному та археографічно точному (на мікрорівні дослідження) встановленню історичної правди стосовно вирішення запутаної проблеми: як саме підписував свої твори та фольклористичні збірки Г. Ількевич, а як же ж подавали видавці й упорядники його власноручне «факсиміле» (автора чи упорядника) під кожною працею, чи просто їх ігнорували, а може, самочинно подавали власні, переінакшені назви псевдонімів і підписів народознавця, чи порушували «авторське право» або ж привласнювали цей невід'ємний атрибут інтелектуальної власності?!

З дивовижною джерелознавчою наполегливістю та деталізованою аналітично-засадничою «дотошністю», гідною подиву знаних науковців, зокрема, навіть прискіплого педанта, дидактичного моралізатора (в позитивному сенсі цих словосполучень), визнаного ученого К. Студинського, А. Франко висвітлив чимало скомплікованих питань, пов'язаних із дослідженням розпорошеної фольклористично-народознавчої спадщини Г. Ількевича. Молодий учений встановив, окрім офіційного підпису «Григорій Ількевич», також і наявність графічного зображення підпису «Miroslaw Pkiewicz» на упорядкованому народним колекціонером рукописному зібранні пісень. Власноручний підпис автора «Gregor Miroslaw Pkiewicz» можна помітити на «рукотворчій» збірці галицьких приповідок, а під її німецькомовною передмовою «Vorrede» зазначено скорочений підпис «Gr. Mir. Pkiewicz». Два беззаперечні підписи Г. Ількевича «поставив» він під щойно згаданим архівним «оригіналом» корпусу прислів'їв і приказок: один – урядовий – «Triviallehrer», а другий – літературний – «Sammler». Андрій Франко висловив певний сумнів щодо автентичності підпису «Miroslaw», який розташований під згаданою раніше статтею Г. Ількевича «Zabobony istnące między ludem prostym w Galicyi», *рукопис якої був втрачений*, котра «датована»: «Pisałem w Horodence 1836» і яка з'явилася друком у львівському часописі «Rozmaitości» (1836) [102, №27, s. 217–218]. Неповний підпис Г. Ількевича наявний під іншою його (фігуруючою вище) польськомовною розвідкою «O mitologii ruskiej według podania ludu», уміщеною в альманасі «Sławianin» (Львів, 1838) [103, s. 91–95], котра, за висловом А. Франка, «має дату»: «Pisałem w Horodence w Maju r. 1837» і підпис «Miroslaw I.....cz» [48, т. 109, с. 95]. Відтак, на підставі неспростовних доказів спостережливий, мислячий, метикуватий, кмітливий (у високому науково забарвленому сенсі цих прикметників) син І. Франка зробив чіткий, однозначний текстологічно-атрибуційний висновок: «Усі ті підписи нашого етнографа, без сумніву, автентичні та походять із часу його пробування на посаді тривіального вчителя в Городенці (1836–1841 р.)» [48, т. 109, с. 95].

На основі творів Й. Шумлянського, епістолярію Я. Головацького, «Предисловія» О. Бодяньського до чотиритомного видання Я. Головацького «Народні пісні Галицької

і Угорської Русі» та інших джерел А. Франко дослідив маловідомі події життєвого та творчого шляху Г. Ількевича, встановив часовий проміжок (з березня до травня 1841 року) його смерті [62, с. 81].

Опрацьовуючи архівні відомості, які були «між паперами д-ра І. Франка», Андрій Франко подав маловідомі факти з життя родини Г. Ількевича для ілюстрації суспільного прошарку, у «надрах» якого жив і працював цей народний діяч. Зокрема, І. Франко допоміг синові з'ясувати деякі суперечливі питання долі молодшого брата Григорія Ількевича Матвія, тобто, обставини його смерті 2 листопада 1848 року під час бомбардування Львова, що підтверджувалося рукописним реєстром убитих та постраждалих за архівними даними бібліотеки ім. Осолінських. В «нотках» А. Франко подав латинською мовою метричні свідоцтва хрещення трьох синів Г. Ількевича: Юліана, Еміліана, Корнелія, а також сина Исидора, народженого по смерті фольклориста від подружжя його колишньої жінки Ю. Дашовської та Й. Киричинського [62, с. 81].

Аргументовано А. Франко заперечував поверхові, безапеляційні категоричні твердження М. Павлика та В. Коцовського про те, що Г. Ількевич був членом гуртка М. Шашкевича [62, с. 81]. На думку сина І. Франка, *ніде нема документальних доказів про особисте знайомство М. Шашкевича та Г. Ількевича* [62, с. 81]. Але тут додамо від себе, що нема й обґрунтованих заперечень тієї «умоглядної» біографічної колізії-обставини, що вони могли запізнати-таки один одного. Хоча це, дійсно, малоімовірно.

Щоправда, ще перебуваючи в Коломиї, Г. Ількевич опосередковано під впливом Я. Головацького міг прийняти згадане нами раніше слов'янське ім'я Мирослав, що свідчило б радше про його духовну «злуку» чи ідеалістичну близькість «здалека» з гуртком М. Шашкевича, аніж про безпосередні ділові, товариські, приватні та творчі зносини. Із змісту уривка спогадів Я. Головацького «Воспоминаніе о Маркіанѣ Шашкевичѣ и Иванѣ Вагилевичѣ», уміщених у виданні «Литературный Сборникъ, издаваемый галицко-рускою Матицею» (1885) [13, с. 11–12]. Можна довідатися про цікаві маловідомі аспекти «таїнства» духовної «сакралізації» такого собі «корпоративного наречення» слов'янськими найменуваннями-псевдонімами відомих галицько-українських діячів. Подаємо з тексту «мемуарів» Я. Головацького простору цитату в перекладі А. Франка «з “язичія” на народну мову»: ««Шашкевич згуртував кружок таких, що сприяли його ідеям, і вони умовилися, що всякий, хто вступав до нашого руського кружка, повинен подати руку і заявити чесним словом, що обіцяє все жите працювати в користь і для добра народу, і відродження руської народної словесности. Аби освятити те приречення, члени кружка прийняли *слов'янські імена*: Шашкевич – Руслана, Вагилевич – Далибора, я (себто Головацький) – Ярослава. За тими явилися Велемір – Лопатинський, **Мирослав – Ількевич**, Богдан – брат Я. Головацького Іван, Ростислав – Бульвинський (умер молодо); явилися Всеволоди, Мстислави, Володарі» [застосовані курсив і жирний шрифт наші. – А. Ф.] [48, т. 109, с. 93].

Безперечно, члени «Руської трійці» були обізнані з фольклористичним доробком народного «колекціонера» насамперед українських пісень, а пізніше і збірки приповідок (про упорядкований масив «галицько-руських» прислів'їв і приказок вони довідалися у 1838 р.). Автор «Передслів'я» до «Русалки Дністрової» М. Шашкевич [48, т. 109; Андрій

Іванович Франко помилково вважав, що цю передмову написав Я. Головацький. – А. Ф.] віддав належне насамперед М. Верещинському, а також працювитуму «збирачеві» Г. Ількевичу серед когорти чи плеяди діячів, безпосередньо причетних до підготовки і виходу в світ українського альманаху, виданого «Руською трійцею», з якого і почалася нова українська література на Західній Україні: «Поклони ся, Русалко наша, низко честному Сподареви Николѣ Верещинскому, що тобе (sic!) звелѣв родити ся, и всѣм, що тя пристроѣли пѣснями народними и стариною; именно: *Трудолюбивому Мирославоу Ількевичову* <...> честь им най буде и слава, а в руских дѣтех найусерднѣйша подяка!» [курсив наш. – А. Ф.] [41, с. V–VI]. З листа І. Вагилевича до М. П. Погодіна від 30 січня 1838 року можна довідатися про те, що «Г. Ількевичь виготовивъ до цензуры пословицы народній» [3, с. 633]. Питання про безпосереднє членство покутського учителя Г. Ількевича в «Маркіяновому кружку» та персональне знайомство з його керівниками, вважав А. Франко, залишається *контroversійним* [62, с. 82].

У своїй джерелознавчій студії інтертекстуально-компаративістичного змісту А. Франко зазначав, що опублікована у Відні Ількевичева збірка за редакцією Я. Головацького (*коректор І. Головацький*) отримала значний резонанс у міжнародному науковому середовищі. Зі схвальними відгуками виступили чеські літературні критики, зокрема, Ф. Яхім (котрий налагодив творчі взаємини з І. Вагилевичем [26, с. 35]) у бібліографічній оповістці «*Maloruska literatura*», уміщеній у XVI річнику видання «*Časopis českého Museum*» (1842), а також «полудневі слов'яни», зокрема, часто цитований І. Франком словак Я. Колар, і серби – відомий письменник, провідний діяч «Сербської матиці» Т. Павлович та знаний публіцист Т. Попович. Польські вчені сприйняли публікацію «апатично або й нерадо» [48, т. 109]. Львівський часопис «*Rozmaitosci*» 7 серпня 1841 року вмістив прихильну замітку [99]. Російський «Журналь Министерства народнаго просвѣщенія» (за 1842, 1843 роки) присвятив «багато аркушатного місця» оцінці збірки Г. Ількевича.

У № 33 цього журналу за 1842 рік якийсь напіванонімний «обозреватель» під криптонімом «Б. Ф.», порівнюючи загалом високо оцінену ним галицьку збірку прислів'їв і приказок з відповідними так званим «великоруськими» фольклористичними добірками народної творчості, добалакався навіть до такої красномовної «зворушливої» («трогательного висказывания») заяви з імперським панславістичним «душком»: «Галицкія приповѣдки и загадки принадлежать къ *нашей* словесности» [курсив наш. – А. Ф.] (sic!) [21, с. 20].

У № 37 вищезгаданого російського часопису за 1843 рік І. Срезневський дав, за словами А. Франка, справедливішу оцінку збірці Г. Ількевича, нагородивши її схвальним епітетом-словосполученням «собрание превосходное», хоча водночас висловив жаль з приводу недоцільної структурної побудови приповідок за «азбучним порядком» [21, ч. 37]. А. Франко подав мовою оригіналу уривки із позитивних рецензій («два прихильні відзиви») славістичних річників за 1844 і 1846 роки «*Jahrbücher für slavische Literatur, Kunst und Wissenschaft*», які виходили в Лейпцігу за редакцією доктора І. Йордана (I. P. Jordan).

У просторій анонімній статті «*Schicksal der gallizisch-russischen Sprache und*

Literatur» («Доля галицько-руської мови і літератури»; річник за 1844 рік) міститься згадка про Ількевичеву збірку [97, s. 208]. Через два роки («Jahrbücher», 1846) у статті-відповіді на попереднє дослідження інший автор за безособовим підписом чи непрозорим псевдонімом «Анонимус» дав дуже схвальну оцінку віденському виданню 1841 року. У рецензії йшлося, зокрема, про «доконаний процес» редакторської транскрипції з «латинки на гражданку»: «<...> und viele Gelegenheitsgedichte mit den kirillischen Schriften neuen Schnitts oder Civil-Schrift gedruckt worden sind» [97, s. 185].

І хоча приповідки Г. Ількевича, як зазначав А. Франко, були книжкою «наскрізь лояльною і невинною», однак у певних суспільно-релігійних консервативних колах її появу зустріли не дуже прихильно. Зокрема, префект М. Малиновський та ректор духовної семінарії у Львові Г. Яхимович (котрий пізніше став владикою і митрополитом), за словами Я. Головацького, після поверхового ознайомлення зі змістом збірки навіть не побажали її придбати [48, т. 109, с. 106].

Отож, видається доцільним і навіть необхідним наголосити на тому, що, незважаючи на порушення текстологічних принципів упорядкування фольклорних матеріалів (за сучасними концептуальними міркуваннями, а не за тогочасними редакційними уявленнями), «прекрасна збірка приповідок Гр[игорія] Ількевича» (як влучно, лаконічно висловився Іван Франко у праці «Огляд праць над етнографією Галичини» [75, с. 261–262; 79, с. 235] про віденське видання 1841 року на основі рукописної колекції мудрослів'я одного із перших провісників української фольклористики) за остаточною «версією» видавців-упорядників братів Я. та І. Головацьких була першою, найбільшою за обсягом, тогочасною книжковою публікацією українських народних приповідок і другим виданням після «Русалки Дністрової», редактори яких подавали текст *народною мовою* [29, с. I]. Це була знакова історико-культурологічна подія зі стратегічного погляду на перманентне продовження тяглості національно-культурного поступу української ідеї на галицьких теренах та (нехай і опосередковано) на Наддніпрянській Україні [62, с. 82–83]. Щойно згадане ґрунтовне фольклористично-етнографічне дослідження І. Франка («Огляд праць...») нині републіковане [75, т. 54, с. 259–271] у 54-у томі «академічного» видання «Франко І. Додаткові томи до Зібрання творів у п'ятдесяти томах», яке текстологічно упорядкував і написав просторі, інтертекстуальні коментарі автор (відповідальний секретар 51-го тому) пропонованого дослідження про А. Франка і Г. Ількевича [75, т. 51, с. 996–1004] у співпраці з професором О. О. Франко (одним із упорядників 51-го і 54-го томів).

Галицькі тексти Ількевичевого рукопису було цілеспрямовано «українізовано» так звану «максимовичівкою», тобто наближеним ще М. Максимовичем до загальноукраїнської мовної «матриці» правописом (згадуваним нами вже неодноразово у відповідному контексті цитування передмови «издателя» Я. Головацького та окремих прислів'їв і загадок), який він застосував в упорядкованому ним збірнику «Малороссийские песни» (М., 1827) [29, с. VIII–IX]. Книжкове видання 1841 року швидко стало бібліотечним раритетом, бібліографічно рідкісним «фоліантом». А. Франко подав деякі цікаві «подробиці» про книговидавничі, географічні та фінансові відомості щодо особливостей публікації, поширення та продажу згаданої друкованої колекції приповідок

Г. Ількевича: «Друкувалися вони в друкарні оо. Мехитаристів у Відні, де Іван Головацький слухав тоді викладів медицини. Цілий наклад обіймав 500 примірників, та розійшовся досить скоро: в самім Відні продано 30 книжок, а даровано 10; Прага закупила 10 кн., а дістала даром 4; до Загребу продано 5 кн., а даровано 1; врешті, до Прешбурга продано 8 кн., а до цензури віддано 3 книжки. Щодо решти примірників, то чотириста їх вислав І. Головацький до Львова, а решту (29) лишив поки що у себе в Відні. Кошти друку виносили всего 102 флоринів к. м.» [48, т. 109, с. 105–106].

У 2003 році у Львові завдяки зусиллям насамперед Р. Кирчіва, Н. Бічуї, І. Ходуса, Г. Чопика підготовано принагідно вже згадане нами репринтне видання рідкісного екземпляру збірки приповідок, яка вийшла друком у сучасному галицькому П'ємонті аналогічним як і у Відні (1841 року) тиражем – 500 примірників [47, с. 10]. Висловлюємо глибоку вдячність згаданим ентузіастам української фольклористики на сучасному етапі її розвитку. Одначе у промовистому, знаковому для вітчизняної науки видавничо-поліграфічному факті як і в багатьох інших схожих републікаторських прикладах збереження для нащадків глибоких пластів народної словесності простежується водночас тривожна тенденційність і наочна красномовна символіка чергового «доконаного» малотиражного видавничо-українознавчого прецеденту. Даруйте за поданий нижче «ліричний відступ», за тавтологічне «обігрування» у цьому великому абзаці споріднених однокореневих слів, похідних від багатозначного основоположного слова «мова», – в цьому контексті, як це не парадоксально, така «позірна» характеристика без зайвих коментарів і полягає саме в іманентній, якщо хочете, імпліцитній суті «мовчазливої» (sic!) драматичної статистичної «мови» безсловесних «сухих» цифр і чисел (для аналізованих нами першодруку і сучасного перевидання суто математична величина вимірюється скромною еквівалентною цифрою – по 500 екземплярів), об'єктивно віддзеркалюючих сумний стан національного книгодрукування. Адже вже за часів передових комп'ютерних, поліграфічно-друкарських технологій, в епоху незалежної України, а не у бездержавний період австрійсько-польського панування, такий «куций наклад» є надто мізерним для пропаганди вітчизняних надбань усної народної словесності *хрестоматійного характеру*. Ця репліка не є докором видавцям і упорядникам. Честь їм і хвала за підготовану публікацію! Така гостра сентенція радше є оцінним судженням (небайдужого науковця, ревного «стороннього спостерігача») щодо дражливого питання «стратегії» спрямування і скромних результатів недалекоглядної державної гуманітарної політики.

Особливо настоює реальна загроза поступового переривання процесу «передання» для наступних поколінь цілісних сегментів, багатошарових пластів, «огромних глиб» фольклористичного наповнення нерозгаданого змісту незбагненого до кінця, «генетично зашифрованого» коду чарівної, глибокої української душі, а також нас «кривно» бентежить підступне проникнення в нашу ментальну ауру руйнівного «хробака» глобалістичного розмивання «спадкоємної естафети» історичної тяглості ознак українського архетипу і швидкоплинне космополітично-імперське поглинання «геному» національного ества шаленими, космічними темпами...

Для української фольклористики і загалом для народознавства, і це вже надто

очевидно, є науково доречним і навіть, сказати б більш категорично, «доконечним» як *перевидання масовим тиражем репринтного відтворення* (2003 року) [11] збірки 1841 року [10], так і наукове, *автентичне* видання (без будь-яких суттєвих реконструктивних і деконструктивних втручань та переінакшень змісту, з академічною метою застосування порівняльної текстології у фольклористичних студіях та задля популяризації зразків хрестоматійного матеріалу у спеціалізованих виданнях і підручниках) рукописної збірки паремій під точною німецькомовною автографічною назвою «Sprichwörter der Ruthenier oder Rubinen in Galizien von Ch. Mir. Ikwewicz. Triallehen» (1839) («Приповідки рутенців або русинів в Галичині Гр[игорія] Мир[ослава] Ількевича – звичайного учителя, 1839»). Ще і ще раз підкреслимо, що саме ця первісна колекція прислів'їв і приказок (знову нагадаємо і другий за послідовністю записів «титул» цієї збірки: «Prykazki iły ryprowysty Ruskuj») була покладена в основу, на обґрунтовану думку А. Франка, М. Возняка та інших фахових дослідників, віденського видання зібраних Г. Ількевичем приповідок. Таке наполегливе нагадування стосується і *суто автентичного* видання раритетно-архівного «рукотворчого» зібрання пісенного надбання Г. Ількевича, про що піде мова далі. У цьому археографічному заклик (широко сподіваємося на те, що це звернення не стане самотнім «голосом, волаючого у пустелі») до народознавців, ентузіастів, меценатів, номенклатурних керівників науково-освітніх академічних закладів, просто національно амбітних або ж «анонімних» патріотичних добродіїв, свідомих високого громадянського обов'язку розповсюджувати безцінні зразки усної народної творчості, і полягає своєрідне «надзавдання» пропонованого фольклористично-біографічного дослідження (за асоціативною «аплікацією» із «буквального» змісту глибокодумної, «проникливої в приховану суть речей», відомої тези російського корифея К. С. Станіславського «о постановке *сверхзадачи* и достижении состояния полного перевоплощения» в театральному мистецтві чи за безпосередньою аналогією або ж науковою «алюзією» з ідеалістичним спрямуванням досяжної-таки для прагматичного втілення концепції «киносказательной мысли» згаданого «крилатого» висловлювання визнаного «метра»). У контексті особливого значення виконання публікаторської місії пропаганди українських народних прислів'їв і приказок наочним, ілюстративним прикладом і зразком для «наслідування» та популяризації може слугувати *сучасне наукове перевидання* вищезгаданої тритомної збірки галицько-українських приповідок (зібраних і упорядкованих Іваном Франком за значним науковим сприянням його сина Андрія) [12, т. I–III], яке підготував нині директор Інституту франкознавства при філологічному факультеті Львівського національного університету імені І. Франка *Святослав Пилипчук*, а також його концептуальна монографія «“Галицько-руські приповідки”: пареміологічно-пареміографічна концепція Івана Франка» (Львів, 2008) [40]. Цікавою і змістовною видається ґрунтовна рецензія на появу цієї книжки завідувача відділу франкознавства (нині вже) Інституту Івана Франка НАН України *Миколи Легкого* «Метакритична студія мисленнєвої енергії народу», опублікована у першому випуску університетського журналу «Міфологія і фольклор» за 2009 рік [32, с. 103–106].

Іншою «метаметою» (даруйте за невимушену, милу для естетичного ока, неповнену концептуальним змістом, тавтологію) цієї статті є поставлене перед собою

шляхетне, альтруїстичне завдання сприяти адекватному звеличенню постаті старшого сина І. Франка Андрія до значного масштабу об'єктивних обрисів справедливої «конфігурації» його непересічної особистості, а також стати, по змозі, науково причетним до піднесення на «олімп» фольклористики поряд із визнаними діячами «Руської трійці», М. Верещинським та іншими організаторами, меценатами, «романтичними» і прагматичними ентузіастами впровадження в українську практику істинно народної словесності також і «скромної» персони Г. Ількевича – як не просто такого собі містечкового, провінційного учителя-збирача (свого часу взагалі «Богом забутого» ентузіаста із «відсталой глибинки») колекцій усної народної творчості, а насамперед як могутнього світоча, пропагандиста, провісника воскреслої народної мови, високоінтелектуального «аристократа» з народних надр, одного із перших агітаторів ширення притлумленої, упослідженої, ледь жевріючої української ідеї, тоді ще чітко несформульованої, нескристалізованої до кінця прихованої ментальної «субстанції» тяглості українського етносу крізь віки. Близько дев'ятнадцяти років усвідомленої, активної, насиченої, просвітницької діяльності (з 1822 року) життя народного учителя покутських тривіальних шкіл у Коломиї і Городенці Григорія Степановича Ількевича із неповних тридцяти восьми років в сутінках горезвісної панщизняної неволі, високомірної зневаги до «руського» слова – таке істинно народознавче подвижництво викликає справжнє захоплення, глибоку повагу і спонукає до цілком *правомірного, заслуженого, адекватного його просвітянському і культурологічному внеску, суспільного, наукового визнання його неординарної постаті в українській фольклористиці*. Звичайно, дослідження багатогранної діяльності Г. Ількевича не є виразно контрастуючою «білою плямою» (хоча і не достатньо вивченим об'єктом розгляду) на тлі «темряви» зображення деяких інших маловідомих історичних персонажів в літературознавчо-фольклористичній критиці. В інтертекстуально-прикладному аспекті доречно згадати (див. наприкінці пропонованого дослідження розширений бібліографічний перелік використаних нами публікацій, а на деякі з них ми вже покликалися вище) про статті, хрестоматійні перевидання приповідок і пісень (які зібрав Г. Ількевич) Р. Кирчіва, Г. Дем'яна, а також відповідні історико-текстологічні праці М. Возняка, брошуру М. Васильчука (про М. Верещинського), довідкову публікацію В. Щурата, епістолярні матеріали (та концептуальні передмови до них), які упорядкував Я. Головацький, І. Вагилевич та К. Студинський, такі інформативно-джерельні видання, щоправда, московфільського спрямування, як «Литературный Сборникъ, издаваемый галицко-рускою Матицею» (редактор Б. Дидицький), «Матеріялы по исторіи возрожденія карпатской Руси» І. Свенціцького, де часто фігурує прізвище Г. Ількевича. Є чимало праць, присвячених «Руській трійці», «Русалці Дністровій»... Однак ми наполегливо закликаємо небайдужу громадськість сприяти поступовому процесу «зачислення» персони Г. Ількевича до, фігурально висловлюючись, «сонму», Пантеону першорядних українських фольклористів та почесного переліку (реєстру) видатних постатей України і протидіяти перцепції його образу як якоїсь другорядної, маргінальної постаті, допоміжної субстанції. Ми намагалися «свіжим» науковим поглядом нестереотипно подивитися на особу Г. Ількевича в безпосередній рецепції А. Франка, так би мовити, «*його очима*», йдучи за *його нелінійним*

ходом науково-джерелознавчого мислення, а також спробували критично-герменевтично, супроводжуючи «хірургічний розтин» проблеми власними логічно умотивованими судженнями, висновками й узагальненнями, висвітлити цей об'єкт дослідження крізь призму інтертекстуального дискурсивного мовлення як тогочасних дослідників (XIX і початку XX ст.), так і в контексті сучасної фольклористичної критики. Місце Г. Ількевича у вітчизняній історії правомірно, на нашу думку, залишається на чільних позиціях фольклористичного ренесансу України, серед «лісти» (списку) чи авангардного ешелону видатних українців *поряд* із визнаними діячами «Руської трійці», видавцями «Русалки Дністрової», організаторами культурологічно-просвітнянського руху, авторитетними народознавцями, а не на, нехай і почесних, «підмостках» суспільної і наукової «авансцени».

Також А. Франко подав реєстр праць Г. Ількевича «з обсягу етнографії, мітології, етнології» [48, т. 109]. У цьому теоретико-методологічному контексті доречно зауважити, що, як, зрештою, ще помітно «не озброєним оком» в назві головної «монументальної» (в розумінні ексклюзивності та фундаментальності опрацювання архівних і друкованих матеріалів) наукової роботи дослідника, тоді вживання термінів «етнографічний», «етнограф» асоціювалося зі змішаним змістом тлумачення сучасного розуміння термінів «фольклористичний», «етнологічний», тобто концептуалізовано «словотвори» з кореневою часткою «етно-» увібрали в себе в предметно-термінологічному осмисленні та дещо «розмитій» ідентифікації А. Франка та інших тогочасних дослідників також і фольклорне наповнення змісту, а «культивоване» й актуалізоване нині хрестоматійне визначення та доволі вичерпне пояснення нюансів понятійно-категоріального апарату *виокремлено* як матеріальної, так і духовної культури *в той час* ще чітко не розрізнялися між собою [39]. Окрім народних пісень, прислів'їв і приказок, що чітко відносяться тепер до фольклористики, Г. Ількевич натхненно, систематично записував легенди, перекази, звичаї, вірування, зокрема, вже згадані вище «руські» вірування в уступі «Весільний забобон» (уміщеному в статті «Забобони, що існують між простим людом у Галичині», де подано опис весільного ритуалу обмивання наречених перед обрядом вінчання під акомпанемент «очистительних» і благословляючих пісень) і у фрагменті з видання О. Кольберга «Pokusie. Obraz etnograficzny», що стосується також і етнографічної чи етнологічної науки... Отож, ми сміливо можемо вважати Г. Ількевича і (насамперед) фольклористом, і етнографом.

До фольклористичної спадщини народного збирача належить і анонсоване вище рукописне «Зібрання пісень руських історичних Мирослава Ількевича» («Zbiornik piseń ruskich historycznych przez Mirosława Ilkiewicza»), яке зберігалося у бібліотеці Народного Дому у Львові, а нині – у Львівській національній науковій бібліотеці ім. В. Стефаника НАН України [34, фонд «Народного Дому», № 83, пап. 10]. Цей рукописний збірник пісень, котрий був написаний, на глибоке переконання А. Франка, рукою Г. Ількевича, був (як вже зазначалося вище у відповідному контексті про атрибутивно-текстографічний аналіз його праць і упорядкованих ним збірок) чітко підписаний його іменем. Він, себто первісний, «оригінальний», а нині «безцінний» архівний екземпляр, як дослідив молодий науковець, «має формат 8-ки, а писаний, як уже й титул показує, латинкою,

складається (в теперішнім дефектнім стані) з 54 карток (разом з окладинкою) сірого, канцелярійного паперу <...> Одинока дата, яку в нім знаходимо, – се рік 1833» [48, т. 109, с. 102]. За спостереженнями М. Возняка, котрий підрахував, що Г. Ількевич записав близько 300 «руських» «довгих» пісень, *окрім* коломиїнок, варіантів, весільних та інших дрібних співанок [5, с. 14–15], а також за пізнішою констатацією сучасного дослідника Р. Кирчіва, варто зробити джерелознавчий висновок – в «архівно збереженому» рукописному збірнику пісень «бракує ряду аркушів» [29, с. IV]. Окрім історичних пісень («числом 299»), як зазначав сумлінний, «незалежний науковий обсерватор» А. Франко, зібрання містило суспільно-побутові, жовнярські, весільні пісні, гагілки, коломиїки. За підрахунками А. Франка, орієнтовна кількість пісень сягала щонайменше «числа 370» зразків [48, т. 109]. Учений наголошував на тому, що неможливо подати повний перелік пісень, які записав Г. Ількевич, оскільки тогочасні видавці пісень Жегота Паулі, В. М. Залеський (Вацлав з Олеська), Я. Головацький подавали до своїх збірників пісні, що зібрав Г. Ількевич, переважно без підпису їхнього збирача [62, с. 83]. Для підтвердження цієї тези та з метою «наглядного» ілюстрування характерних рис «народної естетики» пісенної творчості подаємо автентичне відтворення декількох рядків однієї з показових історичних пісень (котра має восьмий порядковий номер у рукописі Г. Ількевича, а нижче зазначено, в якому саме збірнику і на якій саме сторінці вона була надрукована) з цитованих А. Франком «витягів» окремих порівняльних фольклористичних зразків:

«(Pisń 8-a). Z Ukrainy tu prychodžu w żalosty bidneńka,
Szczasływa jam, szezo znachodžu moho Kozaczeńka.

Друк[ована]: Waclaw z Oleska, [ст.] 292; Гол[овацький], I, [ст.] 346» [48, т. 111, с. 119].

Андрій Франко висловив обґрунтоване припущення, що до чотири томного видання Я. Головацького «Народні пісні Галицької і Угорської Руси» увійшли, за невеличким винятком «хіба ненародних пісень Падури та Мучинського» [47, т. 111, с. 119], майже всі пісні, а деякі з них із редакційними нашаруваннями, із рукописного збірника Г. Ількевича з характерними «люками» в окремих зразках української пісенної творчості. І навіть до «Русалки Дністрової» (тут А. Франко спирався на авторитетну передмову О. Бодяньського до збірника пісень Я. Головацького) увійшло декілька народних пісень із архіву Г. Ількевича. Народний збирач не робив значних амбіційних спроб публікації під власною «маркою» упорядника «пісень руських історичних». Так вважав, окрім А. Франка, і М. Возняк у розділі «Григорій Ількевич як збирач пісень» першої частини його відомої праці про гурток Маркіяна Шашкевича [5, с. 7–27], а також у дослідженні «Маркіян Шашкевич як фольклорист» [8]. *Автентичне видання* («писаного латинкою») українського за змістом і народною мовою пісенного збірника Г. Ількевича є дуже актуальним для розвитку сучасного *порівняльного народознавства*. До речі, зберігся рукописний збірник пісень цього фольклориста, що знаходився «в посіданні» І. Франка (№ 4060 архіву письменника). Нещодавно підготовано видання «Народні пісні в записях Григорія Ількевича» (Вступ. стаття Р. Ф. Кирчіва, упорядк., примітки Г. В. Дем'яна, Р. Ф. Кирчіва. – Львів : Каменяр, 2003. – 141 с.).

Отже, А. Франко вдало дебютував в українській науці монографічним досліджен-

ням «Григорій Ількевич як етнограф», достойним авторитетного національного і міжнародного реноме знаного, респектабельного «Імени» його багатостраждального батька, безсмертна постать котрого достойно представляє Україну на світовій арені поряд із Т. Шевченком, Лесею Українкою та іншими «репрезентативними» діячами нашої Батьківщини. Високоповажний нащадок не зганьбив слави свого видатного «предка», прижиттєвого українського класика, він примножив успіхи Ученого, наскільки це дозволила йому за нетривалим часовим виміром невблаганна і незбагненна «Доля-Лос-Судьба» (аплікація із титульного заголовка відомої компаративістичної, фундаментальної праці директора Інституту Івана Франка НАН України *Євгена Нахліка*) [38]. Основна наукова праця А. Франка, котру він, вочевидь, за порадою батька планував взяти за основу майбутньої докторської дисертації, була і (ясна річ!) залишається, на наш аргументований погляд, *співмірною* високому рівню ґрунтовних, фундаментальних «сцієнтичних» праць І. Франка, якщо б віртуально виникла сенсологічна потреба подати виокремлено, гіпотетично уможлядно, а рґіогі, «в зменшеній проєкції» розгорнуту текстологічну характеристику конкретної, «показової» монографічної студії А. Франка порівняно з типологічним наукознавчим аналізом будь-якої, на вибір, студійованої праці І. Франка, ясна річ, що *не* за діалектично зумовленим критерієм так званого «кількісно-якісного» співставлення чи співвідношення з оцінкою масштабної постаті науковця-письменника, його величного, «глобального обсягу особистості»). Ця монографічна студія є *співмірною* і, якщо хочете, «пропорційно порівняльною» насамперед за своєрідними «умовно-креативними показниками» істинної фаховості, застосованих джерелознавчо-аналітичних підходів до багатогранного вивчення проблемно-тематичного кола скомплікованих питань, за схожим полемічно загостреним стилем майстерно змодельованої сюжетної лінії наукової «розправи», а також за доцільним застосуванням теоретико-методологічного інструментарію інтертекстуально-компаративістичного характеру постановки і послідовного розгортання «оповіді розвідки». Амбівалентно розглядаючи особистісні, психофізичні реагування центральної постаті нашої статті на зигзаги та перипетії життєвої дороги, нам закономірно спало на думку «наскрізно» поглянути на цю персону стереоскопічно, багатовимірно з декількох ракурсів упродовж неупередженого розгляду цілісного портрета ще й з погляду перебігу дослідницьких алгоритмів і формулювання певних парадигмальних «новел»... [46, с. 16–30]. Щиро сподіваємося, що нам вдалося «довести» «до вдячного читача» високу наукову «стійність» і кваліфікацію молодого пошукувача упродовж пропонованого дослідження. Найбільш повно теоретико-методологічне забезпечення нашого рецептивно-критичного «дослідження про дослідження» А. Франка плануємо подати в окремому виданні монографічного формату.

Хворобливий, скромний, вихований, мрійливий і водночас амбїтний «трудоголік» Андрій (у позитивному сенсі зрозумілого об'єктивного прагнення непересічної особистості до творчої самореалізації) альтруїстично відчував, ясно усвідомлював у несподівано виниклій кризі важкої недуги батька свою почесну «історичну» місію помічника, секретаря, опікуна Великої Людини. Не цурався А. Франко виконувати такі допоміжні, другорядні, чорнові, «марудні», невдячні, сказати б, «побутово-писарські» і всілякі

синівські обов'язки посередника, «обслуги» недужого батька, ретроспективний діагноз прогресуючого захворювання котрого деякі медики і науковці намагалися встановити як ознаки невиліковного ревматоїдного артрити. Водночас у таких складних колізіях та ще й в дискомфортних умовах розвитку власної хвороби він зумів-таки виявити себе, як вже наголошувалося вище, творчим співпрацівником, фаховим співредактором, спів-перекладачем, коректором, співавтором деяких творів, коментарів і приміток, умілим дослідником так званих «редакційних паралелей і варіантів» під час формування доволі складного і перенасиченого важливими сенсоутворюючими деталями науково-джерельного корпусу коментарів і приміток деяких праць І. Франка та й, зрозуміло, яскраво «показав» себе незалежним «конструктором-деміургом» власних, самодостатніх спроб фундаментального опрацювання рукописного матеріалу чи друкованого масиву мало-відомих відомостей і написання цілісної, новаторської монографічної праці.

Широкий спектр фольклористично-етнографічних, літературознавчих уподобань і зацікавлень притаманний творчому образу наукового обличчя Андрія. Він самокритично оцінював свої інтелектуально-розумові «здібності» («диспозиції», за його висловом) і потенційні можливості, масштаб, «ай к'ю» («intellect quality» чи дослівно «якість інтелекту») і перспективи котрих варто обґрунтовано «означити», окреслити чи оцінити (ми тут не претендуємо на «посідання» істини в останній інстанції, а лише дискурсивно «озвучуємо», хоч і на доволі доказовому матеріалі, глибокому джерельному ґрунті, усе ж таки *суб'єктивну думку*) як достатньо великі, «крупні», далекосяжні (в панорамному розумінні широкої перспективи розвитку, удосконалення) та надзвичайно потужні (нехай і на незавершених, а в окремих сегментах і на зародкових стадіях «розвою») аналітично-синтетичні властивості за ґрунтовністю проникнення в істинну «природу речей» та за своєрідною шкалою глибини занурення в «океан бездонного лона науки», а також за досягнутими підсумками, результатами, висновками, висловленими контраргументами, вираженими резюме, «розуміваннями», заключними констатаціями, «вислідами» за допомогою уміло застосованих методологічних підходів, використання «контрапунктів» «контраверсій», антитез, інколи доцільного імплементаування пошукових парадоксальних «перверсій» або ж типологічних суголосних порівнянь, вишуканих індуктивно-дедуктивних способів осягнення розпорошеного, несистематизованого архівного та друкованого «матеріалу» і необхідного логічно-доказового так званого «доведення наукових теорем»... «Академіку» (себто студентові за галицьким діалектним словником) А. Франкові, як видно зі змісту цієї натхненно виконаної просторої розвідки, не бракувало наукового хисту в постановці складних проблемно-фактографічних конструкцій стійкого каркасу міцної дослідницької будівлі на основі умілого балансування між доказовими аргументами «pro» і «contra», а також вдавалося майстерно, філігранно витончено пройти, образно кажучи, між «Сциллою і Харибдою» тернистий шлях об'єктивної, вираженої, толерантної, новаторської, полемічно загостреної, джерельно-компаративістичної, порівняльно-текстологічної наукової «розправи».

Висловимо тут суперечливу, дещо контроверсійну тезу, що, цілком вірогідно, така, без гіпертрофованого перебільшення, напрочуд виснажлива, тривала, надскрупольозна

до з'ясування найменших складових деталей наукотворчої розвідки, надзвичайно наукознавча, «трудомістка», перенасичена інформативними відомостями й архівно-друкованими покликами праця А. Франка *прискорила*, мабуть, об'єктивне-таки, урешті-решт, фізіологічне настання («запрограмованого долею» у молодому віці) трагічного кінця життєвого шляху «слабосилого первістка» І. Франка... Для автора пропонуваного дослідження виявилось *благодатним*, але й водночас надто «всеосяжним», виснажливим («без кінця і краю») науковим заняттям (як для обмеженого формату статті) цілком самостійне, «оригінальне», глибокомисленнєве, широкофронтальне, «універсальне», *герменевтичне опрацювання-прочитання чи то пак «відтворення-відчитання»* (незалежне від часткового, подекуди фрагментарного, описового, висвітлення обраної нами тематики в деяких «дотичних» статтях) передтексту, інтертексту, метатексту і, звичайно ж, безпосереднього текстологічного «часопростору» самого наукового «словотвору» як центрального предмета суто наукового мікро- і макродослідження поза поважним і водночас дещо стереотипним «нашаруванням» і, даруйте, «самодовліючим і пригнічуючим» консервативним впливом, рефлексіями «паралельних» як авторитетних, так і окремих, подекуди «голослівних», критичних чинників. Стосовно упорядкованого, сумлінно підготованого сином І. Франка Андрієм багатющого джерелознавчого матеріалу головної праці його життя можна висловити лишень високопарні епітети. Що ж вже казати про надзвичайну самопожертву, пошукове натхнення, нейрофізіологічне перенапруження (такий собі креативний «мозковий штурм» від англ. виразу «brain storm») і великі енергетичні, психофізичні витрати «тілесно недужого» нащадка письменника під час тривалого, іще складнішого, аніж виконана перцептивна аналітично-критична *post-студія* (так звана «*post-production*») «розбору» на складові частини його праці, процесу підготовчого накопичення і нагромадження молодим дослідником «навколотематичного» джерельно-пошукового матеріалу, «первісного конструювання креатосфери», народження і удосконалення Андрієм Івановичем Франком вишуканого наукового «орнаменту» текстотворюючої «тканини» високоінтелектуального, багатомовного наукового витвору.

Андрій Іванович Франко додав, доповнив багато яскравих барв, притаманних його науковому і людському «іміджу» унікально неповторної особистості, до змалювання широкої, розмаїтої палітри беззаперечно визнаного суспільством національного образу-«бренду» першорядного «Літерата» та Ученого під умовною, абстрагованою від деталізованих подробиць, гучною, величною назвою «Іван Франко», котра і без зайвих слів «промовляє сама за себе». Він доклав декілька наріжних наукових «каменів-цеглин» до структуроутворюючого формування цілісного, правдивого, повноцінного літописного «підмурівку» під довільною генеалогічно-креативною назвою «Іван Франко і його слава, багатостражальна родина». Див. чимало наших статей (окремих публікацій та у співавторстві з професором О. О. Франко) про сталінські репресії Франкової родини, зокрема, про трагічну долю п'яти Іванів з Франкового роду, названих на честь письменника, котрі героїчно загинули за волю України у воєнізованих лавах УПА...

Найздібнішого і найталановитішого (*на той час*) продовжувача Франкового роду А. Франка чекала багатообіцяюча наукова перспектива, блискуча академічна кар'єра,

про що «в унісон» заговорили провідні вчені. Але не судилося, не довелося Андрієві «самочинно» втілити в життя цікаві творчі задуми, плани, великі наукові проекти... Заради справедливості доцільно зауважити, що його рідні брати також були «наділені» неабияким «розумовим скарбом», творчою працездатністю, науковою і «художньою жилкою». Зокрема, Тарас яскраво виявив себе в «красному письменстві» і аматорському малярстві, згодом захистив дисертаційне дослідження «Іван Франко і Борислав» на основі «Бориславського циклу» письменника, опублікував свою монографію «Критичний розбір поеми Івана Франка «Лис Микита» (1937) [90, т. 23], а Петро в багатьох іпостасях, творчих (був автором численних літературних, публіцистичних та драматичних творів, зокрема, див. «масивний» перший том його «Доробку» (Львів, 2010) [89]) і суспільних діяннях, був дуже багатогранною, знаковою, авангардною особистістю. Сестра Андрія Ганна (Анна) спромоглася написати і видати декілька суперечливих публіцистичних резонансних праць і статей переважно мемуарного змісту [92, с. 389–406 та ін.]... Але всі ці творчі досягнення реалізуються дещо пізніше. До речі, тематику специфічного «формату» «проблематика дослідження родини І. Франка» розроблено в численних наших статтях [див. список літератури] і слугуватиме «варіабельним» предметом майбутніх наших досліджень.

У несподіваному відході з життя А. Франка у квітні 1913 року («акурат напередодні свята Великодня») простежується, сказати б нестандартно алегорично, драматична символіка образу раптово «перерваного польоту» вільного, гордого «птаха високого інтелектуального польоту» та містика неочікуваної, безглуздої непоправної втрати в епоху «тектонічних» зрушень напередодні Першої світової війни та національно-визвольних змагань, нехай це звучить надто пафосно і патетично та дещо утаємничено, загадково [68, с. 129–152]. Ми щиро, наполегливо, **«методично» прагнемо «докричатися, достукатися»** до вибагливого серця «рафінованого реципієнта», привернути «пильнішу» увагу та непідробний, неспекулятивний, *захопливий* «інтерес» науковців і ширшого загалу (не банальний штучно-сенсаційний «піар» [«PR»]) до **цікавої, неординарної** постаті Андрія (і не лише, і не остільки як сина українського генія) як за допомогою насамперед виразно наукових «важелів» і способів (впливу тонкої текстографічної матерії) проникнення до чутливих душевних струн високоінтелектуального читача, а також до спрощено-схематичного розумового публіцистичного сприйняття масового споживача, так і через контрастне дозоване використання творчих естетичних «привабливих прийомів» поезики певних метафорично-зображальних засобів впливу на «перцептивну свідомість». Перефразовуючи, «перелицьовуючи» поетичну термінологію на **науково-літературознавчий «манер»**, назвемо доцільне, на наш погляд, «точкове» вживання вряди-годи так званих «тропів» (переважають порівняння і метафора), «фігур» (антитеза), застосування «риторичного елементу», що увиразнює, урізноманітнює, концептуалізує, актуалізує «зримі і мисленеві» нюанси «рельєфності» висловленої думки, представленого принципового погляду, креативно виробленої дослідницької парадигми тощо.

Андрій Франко заслужив-таки на *справедливе, адекватне* аналітично-суспільне визнання плідних рензультатів його короткого життя. *Повноцінного*, зауважимо, всупереч

(а не завдяки) всіляким негативним обставинам, *життя*, яке пронеслося у космічному «вирі» так яскраво (рефлексивно йдучи асоціативним рядом «тропів» художнього мислення – «відлуння» метафор образно насиченого змісту виразної «поетики» *красномовної риторики*, сказати б нешаблонно, міжгалактичного взаємовпливу), так шалено швидко, як одна мить у Всесвіті, неначе блискавичні спалахи метеора, залишивши як «надреактивна», реальна і водночас міфологізована комета Галяя помітний «небесний шлейф», непроминальний слід та світлий «душевний пломінь-відгомін» у *«зоряному просторі вічності»* історичної пам'яті людської цивілізації...

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білокінь С. У пошуках української душі / Сергій Білокінь // Українська душа : зб. наук. праць / відп. ред. В. Храмова; ред. В. Плачинда. – К. : Фенікс, 1992. – С. 120–126.
2. Бонь В. Будинок-музей Івана Франка у Львові : Ілюстрований путівник по Львівському літературно-меморіальному музею Івана Франка / Віра Бонь. – Львів : Каменяр, 2008. – 122 с.
3. Вагилевич І. Лист до Миколи Погодіна від 30 січня 1838 р. / Іван Вагилевич // Письма к М. П. Погодину из славянских земель (1835–1861). – М., 1880. – Вип. 3. – С. 633.
4. Васильчук М. Микола Верещинський в контексті національно-культурного відродження в Галичині в першій половині XIX століття / М. Васильчук. – Коломия, 1993. – 24 с.
5. Возняк М. Григорій Ількевич як збирач пісень / Михайло Возняк // Возняк М. У століття «Зорі» Маркіяна Шашкевича (1834–1934). Нові розшуки про діяльність його гуртка. – Львів, 1935. – Ч. I. – С. 7–27.
6. Возняк М. До історії видання Ількевичевих приповідок / Михайло Возняк // Записки НТШ. – Львів, 1911. – Т. 106. – С. 175–190.
7. Возняк М. З романтичного періоду фольклорних занять Якова Головацького / Михайло Возняк // Возняк М. У століття «Зорі» Маркіяна Шашкевича (1834–1934). Нові розшуки про діяльність його гуртка. – Львів, 1935. – Ч. I. – С. 73–123.
8. Возняк М. Маркіян Шашкевич як фольклорист / Михайло Возняк. – Львів, 1911.
9. Возняк М. Чиї записи пісень у «Русалці Дністровій» / Михайло Возняк // Слово. – Львів, 1937/1938. – Т. 2. – Кн. 3. – С. 15–25.
10. Галицькі приповідки и загадки. Зібрані Григорим Ількевичом. – У Вѣдни : Напечатано черенками О. О. Мехитаристѣв, 1841. – 124 с.
11. Галицькі приповідки і загадки. Зібрані Григорієм Ількевичем : Репринтне відтворення з вид. 1841 р. / ред. Н. Бічуя ; авт. післямови Р. Кирчів ; відп. за випуск: І. Ходус, Г. Чопик. – Львів, 2003. – 124 с.
12. Галицько-руські народні приповідки : у 3-х т. / зібрав, упорядкував і пояснив Др. Іван Франко. – 2-ге вид. / наукове перевидання з шести випусків «Етнографічного збірника» (1901–1910); Наук. ред. С. М. Пилипчук. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006 [2007]. – (До 150-річчя від дня народження Івана Франка).
13. Гнатюк М. У колі друзів і приятелів [передмова] / Михайло Гнатюк // Спогади про Івана Франка / упоряд., вступна стаття і примітки М. Гнатюка. – Львів : Каменяр, 1997. – С. 3–36.
14. Головацький Я. Воспоминаніе о Маркіанѣ Шашкевичѣ и Иванѣ Вагилевичѣ / Яків Головацький // Литературный Сборникъ, издаваемый галицко-рускою Матицею. – 1885. – Выпускъ I. – С. 11–12.

15. Горак Р. Листи до батька / Роман Горак // Науковий вісник Музею Івана Франка у Львові. – Львів, 2001. – С. 208–241.
16. Горак Р. Нашадки Івана Франка / Роман Горак, Ярослав Гнатів // Іван Франко: Книга перша: Рід Якова. – Львів : Вид-во Отців Василян «Місіонер», 2000. – С. 198–231.
17. Грушевський М. Недуга Івана Франка / Михайло Грушевський // Літературно-науковий вісник. – Львів, 1908. – Т. 42. – Кн. 5. – С. 405–406.
18. Гундорова Т. Франко не Каменяр. Франко і Каменяр / Тамара Гундорова. – К. : Критика, 2006. – 350 с.
19. Дорошенко В. Іван Франко в моїх спогадах / Володимир Дорошенко // Спогади про Івана Франка / упоряд., вступна стаття і примітки М. Гнатюка. – Львів : Каменяр, 1997. – С. 402–407.
20. Дорошенко Д. Останній побут Івана Франка у Києві / Дмитро Дорошенко // Спогади про Івана Франка / упоряд., вступна стаття і примітки М. Гнатюка. – Львів : Каменяр, 1997. – С. 505–512.
21. Журналь Міністерства народнаго просвѣщенія. – 1842. – № 33; 1843. – № 37.
22. Лькевич Г. [«Mirosław I.....cz»] O mitologii ruskiej według podania ludu / Григорій Лькевич // Sławianin [альманах]. – Lwów, 1838. – Т. 2. – S. 91–95.
23. Лькевич Г. [«Mirosław»] Zabobony istnące między ludem prostym w Galicyi / Григорій Лькевич // Rozmaitości [часопис]. – Lwów, 1836. – № 27. – 2.VII. – S. 217–218.
24. Інститут літератури ім. Т. Шевченка НАН України. – Відділ рукописних фондів і текстології. – Ф. 3 (Іван Франко).
25. Кирчів Р. Григорій Лькевич / Роман Кирчів // Народні пісні в записях Григорія Лькевича / вступ. стаття Р. Ф. Кирчіва, упорядк., примітки Г. В. Дем'яна, Р. Ф. Кирчіва. – Львів : Каменяр, 2003. – С. 5–18.
26. Кирчів Р. Маркіянове сузір'я. Ті, кого пробудив, «воодушевив» і повів за собою Маркіян Шашкевич / Роман Кирчів ; НАН України. Інститут народознавства. – Львів : Вид-во Національного Університету «Львівська політехніка», 2012. – 98 с.
27. Кирчів Р. М. Верещинський – один з авторів «Русалки Дністрової»? / Роман Кирчів // Шашкевичіана : зб. наук. праць. – Львів ; Вінніпег, 2004. – Вип. 5–6. – С. 67–79.
28. Кирчів Р. Меценат «Русалки Дністрової» / Роман Кирчів // Жовтень. – 1988. – № 9. – С. 111–114.
29. Кирчів Р. Післямова до репринтного видання [Галицькі приповідки і загадки. Зібрані Григорієм Лькевичем: Репринтне відтворення з вид. 1841 р.] / Роман Кирчів ; ред. Н. Бічуя ; відп. за випуск: І. Ходус, Г. Чопик. – Львів, 2003. – С. I–X.
30. Кирчів Р. Фольклористична спадщина Григорія Лькевича / Роман Кирчів // Народна творчість і етнографія. – 1991. – № 1. – С. 22–33.
31. Кирчів Р. Ф. Етнографічно-фольклористична діяльність «Руської Трійці» / Роман Федорович Кирчів. – К., 1990. – С. 75–77.
32. Легкий М. Метакритична студія мисленневої енергії народу [Рец. на кн.: Пилипчук С. «Галицько-руські народні приповідки»: пареміологічно-пареміографічна концепція Івана Франка. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – 220 с.] // Міфологія і фольклор. – 2009. – № 1. – С. 103–106.
33. Литературный Сборникъ, издаваемый галицко-русскою Матицею. – 1885. – Выпускъ I.
34. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України. – Відділ рукописів. – Фонд «Народного дому». – № 83. – Пап. 10; Фонд А. Петрушевича. – АСП–311.
35. Мельник Я. З останнього десятиліття Івана Франка / Ярослава Мельник. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1999. – 208 с.
36. Мельник Я. І остатня часть дороги... Іван Франко : 1908–1916 / Ярослава Мельник. – Дрогобич : Коло, 2006. – 439 с.

37. Народні пісні в записах Григорія Ількевича / вступ. стаття Р. Ф. Кирчіва, упорядк., примітки Г. В. Дем'яна, Р. Ф. Кирчіва. – Львів : Каменяр, 2003. – 141 с.
38. *Нахлік Є.* Доля – Los – Судьба: Шевченко і польські та російські романтики / Євген Нахлік; НАН України. Львівське відділення Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка. – Львів, 2003. – 568 с. – [Серія «Літературознавчі студії». Вип. 8].
39. *Павлюк С. П.* Словник основних понять і термінів з теорії етнології / Степан Петрович Павлюк ; відп. ред. Р. Кирчів. – Львів : Інститут народознавства НАН України, 2008. – 256 с.
40. *Пилипчук С.* «Галицько-руські приповідки»: пареміологічно-пареміографічна концепція Івана Франка. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – 220 с.
41. Русалка Дністровая. – У Будимі [тепер Будапешті], 1837. – С. V–VI [у «Передслові» *М. Шашкевича*].
42. *Свѣнцицькій И. С.* Матеріялы по исторіі возрожденія карпатской Руси (I) / Ілларіон Степанович Свенцицький. – Львовъ, 1905/1906. – С. 20.
43. *Смольський Г.* Іван Франко в Підгірках / Григорій Смольський // Жовтень. – 1978. – № 8.
44. *Смольський Г.* У дружбі з народом / Григорій Смольський // Спогади про Івана Франка / упоряд., вступна стаття і примітки М. Гнатюка. – Львів : Каменяр, 1997. – С. 397–398. – Передрук з журн.: Жовтень. – 1956. – № 6. – С. 87–88.
45. *Студинський К.* Передмова [до видання: Кореспонденція Якова Головацького... / Кирило Студинський ; упоряд. видання: К. Студинський [т. VIII, IX, XI, XII] // Збірник філологічної секції НТШ. – Львів : Накладом НТШ, 1905. – Т. VIII/IX. – С. I–LXI.
46. *Тихолоз Б.* Вступні уваги: 2. Франкова концепція «стереометричного» прочитання літературного твору; 3. Між поетикою та герменевтикою: твір, текст, підтекст, контекст, інтертекст; 4. Стереометрія Франкового тексту: дослідницькі алгоритми і парадигми / Богдан Тихолоз // Стереометрія тексту : студії над поетичними творами Івана Франка / М. М. Барабаш, В. В. Неборак, Б. С. Тихолоз, Н. Б. Тихолоз ; упорядник та наук. ред. Б. С. Тихолоз. – Львів : ЛВІЛШ (Львів. відділення Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка) НАН України ; з друкарні ТзОВ «Простір М», 2010. – «Франкознавча серія». – Вип. 14. – С. 16–30.
47. *Фабрика Р.* Друге народження «Галицьких приповідок...» / Р. Фабрика // Галичина (Івано-Франківськ). – 2004. – 26 серпня. – С. 10.
48. *Франко А. І.* Григорій Ількевич як етнограф / Андрій Іванович Франко // Записки НТШ. – 1912. – Т. 109. – С. 91–122; Т. 110. – С. 123–156; Т. 111. – С. 117–139. – (Окремий відбиток. – Львів, 1912).
49. *Франко А. Д.* Діяльність І. Франка в Етнографічній комісії Наукового товариства ім. Т. Шевченка / Андрій Дмитрович Франко // Народознавчі зошити. – Львів, 2001 [2002]. – № 3. – С. 465–469.
50. *Франко А. Д.* Діяльність Івана Франка в Науковому товаристві ім. Т. Шевченка / Андрій Дмитрович Франко // Визвольний шлях : Сусп.-політичн., наук. та літературн. місячник. – К.; Лондон : Укр. Вид. Спілка ім. Юрія Липи, 2006. – Річн. 59. – Кн. 7–8 (700–701; лип.–серп.). – С. 74–91.
51. *Франко А. Д.* Іван Франко і мовна комісія Наукового товариства ім. Шевченка / Андрій Дмитрович Франко // Думська площа : Наук. та літ. додаток до «Одеського вісника». – Одеса, 2003. – №35 (392). – 12 верес. – С. 8; №36 (393). – 19 верес. – С. 8.
52. *Франко А. Д.* Іван Франко – керівник філологічної секції Наукового товариства ім. Шевченка / Андрій Дмитрович Франко // Літературознавство. Бібліографія. Інформатика : доповіді та повідомлення III Міжнар. конгресу українців (Харків, 26–29 серп. 1996 р.). – Харків : Око, 1996. – С. 81–86.
53. *Франко А. Д.* Іван Франко – редактор видавничої серії Наукового товариства ім.

- Т. Шевченка «Українсько-руська бібліотека» / Андрій Дмитрович Франко // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин : матеріали Міжнар. наук. конф. (Львів, 25–27 верес. 1996 р.). – Львів : Світ, 1998. – С. 578–585.
54. Франко А. Д. [Під рубрикою: Іван Франко і його діти] І син, і секретар, і опікун... [про Андрія Івановича Франка – сина Івана Франка] / Андрій Дмитрович Франко // Дзвони Підгір'я. – 2005. – 16 квіт. – № 44–45. – С. 7.
55. Франко А. Д. Методологічні аспекти моделі джерелознавчої текстологічно-атрибуційної співпраці редакторів видань Шевченкового «Кобзаря» І. Франка (Львів, 1908) та В. Доманицького (Петербург, 1907; 1908) / Андрій Дмитрович Франко // Вісник Львівського Університету. – Львів: Вид-во Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка, 2010. – Вип. 51 – С. 37–52. – (Серія філологічна. Франкознавство).
56. Франко А. Д. Науково-видавнича діяльність І. Франка в Науковому товаристві ім. Т. Шевченка / Андрій Дмитрович Франко // Дослідження з історії України: Вісник Львівського університету – Львів, 1993. – Вип. 29. – С. 44–53. – (Серія історична).
57. Франко А. Д. Науково-організаційна діяльність І. Франка в Науковому товаристві ім. Т. Шевченка / Андрій Дмитрович Франко // Українське літературознавство : Іван Франко. Статті і матеріали. – Львів: Світ, 1993. – Вип. 58. – С. 121–131.
58. Франко А. Д. [Під рубрикою: Іван Франко і його діти] Петро Франко : продовжувач батьківських традицій і пропагандист його ідей / Андрій Дмитрович Франко // Дзвони Підгір'я. – 2005. – 23 лип. – №83–84. – С. 3.
59. Франко А. Д. [Під рубрикою: Іван Франко і його діти] Українська вчена, громадська діячка, дослідниця спадщини Франкової [про Зеновію-Ростиславу Тарасівну Франко-Юрачківську – онуку Івана Франка] / Андрій Дмитрович Франко // Дзвони Підгір'я. – 2005. – 24 верес. – С. 3.
60. Франко А. Д. Українсько-руська видавнича спілка / Андрій Дмитрович Франко // Р. Ф. Кайндль. Вікно в європейську науку : матеріали II-го Міжнар. наук. семінару «Кайндлівські читання» (Чернівці, 28–29 травня 2005 р.): зб. наук. праць. – Чернівці : Прут, 2005. – С. 358–364.
61. Франко А. Д. Франків «Кобзар» (до сторіччя виходу в світ «Кобзаря» Тараса Шевченка за редакцією Івана Франка) / Андрій Дмитрович Франко // Визвольний шлях: Сусп.-політ., наук. та літ. місячник. – К. ; Лондон : Укр. Вид. Спілка ім. Юрія Липи, 2008. – Річн. 61. – Кн. 3 (720; лип.–верес.). – С. 107–116.
62. Франко А. Д. Андрій Іванович Франко – український етнограф, фольклорист, перекладач / Андрій Дмитрович Франко, Оксана Омелянівна Франко // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології : зб. наук. праць. – Чернівці : Прут, 2005. – Т. 2 (20). – С. 76–84.
63. Франко А. Д. Була козацького роду [про дружину Івана Франка Ольгу Федорівну Франко (з Хоружинських)] / Андрій Дмитрович Франко, Оксана Омелянівна Франко // Культура і життя / Міністерство культури і туризму України. – К., 2006. – № 30. – 26 лип. – С. 2.
64. Франко А. Д. Віра Франко – в'язень гітлерівських та сталінських концентраційних таборів / Андрій Дмитрович Франко, Оксана Омелянівна Франко // Культура і життя / Міністерство культури і туризму України. – К., 2007. – № 46. – 14 листоп. – С. 5.
65. Франко А. Д. Зена, Зеня, Зенка... [про Зеновію-Ростиславу Тарасівну Франко-Юрачківську] / Андрій Дмитрович Франко, Оксана Омелянівна Франко // Дзвони Підгір'я. – 2006. – 11 черв. – С. 3.
66. Франко А. Д. Зеновії Франко виповнилось би 80 років / Андрій Дмитрович Франко, Оксана Омелянівна Франко // Культура і життя ; Міністерство культури і туризму України. – К., 2005. – № 47/48. – 30 листоп. – С. 5.

67. Франко А. [Під рубрикою: Іван Франко і його діти] І син, і дослідник його [Івана Франка – А. Ф.] творів [про Тараса Івановича Франка – сина Івана Франка] / Андрій Дмитрович Франко, Оксана Омелянівна Франко // Дзвони Підгір'я. – 2005. – № 58/59. – 21 трав. – С. 3.
68. Франко А. Д. Концептуальні міркування щодо проблеми формування передумов створення перших українських енциклопедій (за матеріалами особистих архівів Ф. Вовка та І. Франка) / Андрій Дмитрович Франко, Оксана Омелянівна Франко // Парадигма : зб. наук. праць на пошану Миколи Ільницького. Вип. 5 / Відп. ред. Я. Мельник; на основі матер. наук. конф. (Львів, 24 верес. 2009 р.) «Осягаючи літературу на перехрестях віку (до 75-річчя з дня народження Миколи Ільницького)». – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2010. – С. 129–152.
69. Франко А. Д. Курінний УПА Іван Франко-Гонта («Гамалія») (П'ять Іванів з Франкового роду, названих на честь письменника, загинули за волю України в рядах УПА) / Андрій Дмитрович Франко, Оксана Омелянівна Франко // Культура і життя ; Міністерство культури і туризму України. – К., 2006. – № 34/35. – 30 серп. – С. 4.
70. Франко А. Д. Лицар українського мистецтва (До 100-річчя від дня народження Г. Смольського) / Андрій Дмитрович Франко, Оксана Омелянівна Франко // Дзвони Підгір'я. – 1993. – 25 листоп. – № 133. – С. 3.
71. Франко А. Д. Нашадки Івана Франка по брату Онуфрію / Андрій Дмитрович Франко, Оксана Омелянівна Франко // Культура і життя ; Міністерство культури і туризму України. – К., 2006. – № 49. – 6 груд. – С. 2.
72. Франко А. Д. Провідна роль Ф. Вовка, І. Франка, І. Раковського, З. Кузеля, В. Кубійовича у формуванні українознавчого універсуму енциклопедичних знань / Андрій Дмитрович Франко, Оксана Омелянівна Франко // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології : зб. наук. праць. – Чернівці ; Вижиця : Черемош, 2011. – Т. 2 (32). – С. 188–205.
73. Франко А. Д. Співпраця Івана Франка з сином Андрієм / Андрій Дмитрович Франко, Оксана Омелянівна Франко // Культура і життя ; Міністерство культури і туризму України. – К., 2006. – № 31. – 2 серп. – С. 4. – (До 150-річчя з дня народження Івана Франка).
74. Франко І. Вірша єпископа Й. Шумлянського про події 1683–1686 рр. / Іван Франко // Записки НТШ. – Львів, 1901. – Т. 39 («Miscellanea»). – Кн. 1. – С. 1–5.
75. Франко І. Додаткові томи до Зібрання творів у п'ятдесяти томах / Іван Франко ; редкол.: М. Г. Жулинський (голова), Є. К. Нахлік (заступник голови), М. П. Бондар, М. З. Легкий, О. Б. Луцишин, А[ндрій] Д[митрович] Франко (відповідальний секретар 51-го тому) [один із упорядників текстів та авторів коментарів т. 51–54 і науково-довідкового видання: Показчик купюр. – К. : Наукова думка, 2009; поряд з О[ксаною] О[мелянівною] Франко – т. 51; 54] та ін. – К. : Наукова думка, 2008–2010 [2011]. – Т. 51–54.
76. Франко І. Зібр. творів : у 50 т. / Іван Франко ; редкол.: Є. П. Кирилюк (голова), Ф. П. Погребенник (відповідальний секретар) та ін. – К. : Наук. думка, 1976–1986. – Т. 8, 12, 39, 42, 43, 46(1), 49, 50.
77. Франко І. Історія моєї хвороби / Іван Франко // Парадигма : зб. наук. праць / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів : Критика, 1998. – С. 178–183 (публікація Ярослави Мельник).
78. Франко І. Косяк Горбаль [Некролог] / Іван Франко // Літературно-науковий вісник. – Львів, 1903. – Т. 21. – С. 130–132.
79. Франко І. Огляд праць над етнографією Галичини / Іван Франко // Возняк М. З життя і творчості Івана Франка. – К., 1955.
80. Франко О. О. З родинних стосунків Зеновії Франко / Оксана Омелянівна Франко // Зеновія Франко (1925–1991): Статті. Спогади. Матеріали / упоряд. і наук. ред.

- М. А. Вальо ; передм. О. М. Романіва ; відп. ред. Л. І. Крушельницька. – Львів : Вид. Львів. наук. б-ки ім. В. Стефаніка НАН України; НТШ, 2003. – С. 239–248.
81. Франко О. О. З родинних стосунків Зеновії Франко / Оксана Омелянівна Франко // Культура і життя ; Міністерство культури і туризму України. – К., 2005. – № 47/48. – 30 листоп. – С. 5. – (До 150-річчя з дня народження Івана Франка).
 82. Франко О. О. Іван Франко і Підгірки (З родинного листування) / Оксана Омелянівна Франко // Дзвони Підгір'я. – 1993. – № 97; 101; 105; 111.
 83. Франко О. О. Його рідня (До 125-річчя з дня народження І. Я. Франка) / Оксана Омелянівна Франко // Літературна Україна [Друкований орган Спілки письменників УРСР (нині України)]. – К., 1981. – № 67. – С. 2.
 84. Франко О. О. Нащадки повинні знати правду / Оксана Омелянівна Франко // Дзвони Підгір'я. – 1996. – 10 серп.; 14 серп.
 85. Франко О. О. Онуча Франка читала «Самвидав» у гумових рукавичках... [про Зеновію-Ростиславу Тарасівну Франко] / Оксана Омелянівна Франко // Високий Замок. – Львів, 2005. – 1 листоп. – С. 6.
 86. Франко О. О. Родина Франків і репресії / Оксана Омелянівна Франко // Слово народу. – 1993. – 20 берез.
 87. Франко О. О. Федір Вовк / Оксана Омелянівна Франко; за ред. Марка Антоновича. – Нью-Йорк : Укр. Вільна Академія наук, 1997. – 237 с. – (До 150-ліття з дня народження Ф. Вовка).
 88. Франко О. О. Федір Вовк – вчений і громадський діяч. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2001. – 379 с.
 89. Франко П. І. Доробок. Том І. Літературні твори [Текст] : посібник / Петро Іванович Франко ; автор передм. і упоряд. П[етро] М[ихайлович] Франко. – Львів : Ліга-Прес, 2010. – 672 с.
 90. Франко Т. І. Критичний розбір поеми Івана Франка «Ліс Микита» / Тарас Іванович Франко // Збірник філологічної секції Наукового товариства імени Шевченка. – 1937. – Т. 23.
 91. Франко Т. І. Про батька: Статті, оповідання, спогади / Тарас Іванович Франко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : Держлітвидав УРСР, 1964. – 223 с.
 92. Франко-Ключко А. І. Іван Франко і його родина. Спомини / Анна Іванівна Франко-Ключко [дочка Івана Франка]. – Торонто, 1956. – 131 с.
 93. Франко-Ключко А. І. Останній поцілунок / Анна Іванівна Франко-Ключко // Іван Франко у спогадах сучасників. – Львів, 1956. – С. 389–406.
 94. Шлемкевич М. Душа і пісня / М. Шлемкевич // Українська душа : зб. наук. статей / за ред. М. Шлемкевича – Нью-Йорк : Ключі, 1956. – С. 44–54. – (Серія «Проблеми»).
 95. Щурат В. Кілька дат до життя і писань Гр[игорія] Ількевича // Щурат В. На досвітку нової доби / Василь Щурат. – Львів, 1919. – С. 129–133.
 96. Franko I. Stronnictwa polityczne w Galicji / I. Franko // Kurjer Lwowski. – 1889. – № 199. – 20. VII; № 200. – 21. VII.
 97. Jahrbücher für slavische Literatur, Kunst und Wissenschaft. – Leipzig, 1844. – S. 209; 1846. – S. 185.
 98. Kolberg Oskar. Pokucie. Obraz etnograficzny. T. I / Oskar Kolberg. – Kraków, 1882. – S. VI [у передмові]; 146.
 99. Lwowianin. – 1840. – Zeszyt 2. – S. 48.
 100. Pieśni ludu ruskiego w Galicji, zebrał Żegota Pauli. – T. 1–2. – Lwów, 1839. – Tom pierwszy.
 101. Przysłowia ruskie // Rozmaitości (Lwów). – 1835. – № 41. – S. 327.
 102. Rozmaitości. – Lwów, 1835. – № 41; 1836. – № 27. – 2.VII. – S. 217–218; 1841. – 7. VIII.
 103. Sławianin [альманах]. – Lwów, 1838. – T. 2. – S. 91.

Стаття надійшла до редакції 05.04.2012

Прийнята до друку 20.04.2012

ANDRIY FRANKO AS SCHOLARLY RESEARCHER OF HRYHORIY IL'KEYVYCH'S FOLKLORISTIC AND ETHNOGRAPHIC LEGACY, TRANSLATOR, CREATIVE ASSOCIATE, SECRETARY, ASSISTANT, GUARDIAN OF IVAN FRANKO**Andriy FRANKO**

*Ivan Franko Institute, National Academy of Sciences of Ukraine,
Ivan Franko Studies Department,
5, Mickiewicz Sq., L'viv, Ukraine, 79000*

The paper traces conceptually, non-standarily, step by step, in the specific format of a «multi-layer» analytic and synthetic article presenting a source-studies, textologically attributional, original research into the folkloristic and ethnographic legacy of Hryhoriy Il'kevych (1803–1841) scrupulously done by the «perfectionist» Andriy Ivanovych Franko (1887–1913) as a monographic studying of a complicated object of search. It dots a biographic silhouette of a general imaginative concept of his personality as human being and «depicts», within the algorithm of a purely research paradigm, a «graphic» image of a relief sketch of an integral scholarly-biographical portrait of Ivan Yakovych Franko's (1856–1916) elder son's above-average personality, first and foremost, as a true scholar within a complex, inseparable examination of his creative cooperation with the «unsurpassed» father. The author attempted at taking a «fresh», unbiased, «stereoscopic», non-stereotyped view of Hryhoriy Il'kevych's unordinary personality in the direct reception of Andriy Franko's creative thinking. Also, an attempt has been made to cover – in a self-sufficient way, adequate to the scientific and creative process of the «non-linear progression» of his textological thought, in the hermeneutic and theoretic-methodological planes – the multi-dimensional object of study through the prism of the intellectual, inter-textual discourse of an historical, literary-theoretical and ethnologic «speaking» both on the part of that period's (19th – first half of the 20th c.) researchers, and in the context of the present-day folkloristic critique, accompanying its sui generis «surgical dissection» by analytically «dissecting» the object of investigation into the interrelated components of several deep-lying layers of the chosen topics: a/ Andriy Franko, b/ Hryhoriy Il'kevych, c/ reconstruction of the folklorist's manuscript legacy in the Vienna collection (1841) of sayings and riddles, as well as, practically, the «absorbing» of his «hand-made» acquisition of the songs in numerous Polish and Ukrainian folk songs' collections; d / Ivan Franko; e/ the honorary, creative, hard-suffering family of the writer. The novelty of the ideological and factographic substantiation of the article's creative conception is made possible by formulating the author's logically-motivated, well-balanced, highly argumentative, non-stereotyped cogitations, conclusions and generalizations, and, sometimes, by a somewhat provocative positing of original associative speculations, «parallels» and hypothetic «reflections» conditioned by an expedient need to draw, stimulate the essential attention of non-indifferent scholars and connoisseurs of Scientology towards the indefinitely treated, multi-vector problems of great interest.

Key words: folk songs, sayings, folklore studies, ethnography, comparative textology, attribution, reproduction, reconstructing, editing, methodology, controversy, proof-reading, paradigm, discourse, conceptuality.

АНДРЕЙ ФРАНКО КАК НАУЧНЫЙ ИССЛЕДОВАТЕЛЬ ФОЛЬКЛОРНО-ЭТНОГРАФИЧЕСКОГО НАСЛЕДИЯ ГРИГОРИЯ ИЛЬКЕВИЧА, ПЕРЕВОДЧИК, КРЕАТИВНЫЙ СОТРУДНИК, СЕКРЕТАРЬ, ПОМОЩНИК, ОПЕКУН ИВАНА ФРАНКО

Андрей ФРАНКО

*Институт Ивана Франко НАН Украины,
отдел франковедения,
пл. Мицкевича, 5, Львов, Украина, 79000*

Концептуально, нестандартно раскрывается шаг за шагом в специфическом формате «многослойной» аналитически-синтетической статьи источниковедческое, текстологически-атрибуционное, оригинальное исследование фольклористического и этнографического наследия Григория Степановича Илькевича (1803–1841), скрупулёзно осуществленное «перфекционистом» Андреем Ивановичем Франко (1887–1913) как монографическое «поисковое штудирование» сложного предмета изучения. Своеобразными пунктирными линиями представления жизнеописательный силуэт обобщённого образного представления о нем как о человеке и воссоздается в алгоритме исследовательской парадигмы «наглядное изображение» эскиза целостного научно-биографического портрета необыкновенной личности старшего сына Ивана Яковлевича Франко (1856–1916) прежде всего как настоящего ученого в комплексном, неразрывном рассмотрении его творческого сотрудничества с «непревзойденным» отцом. Автор старался «свежим», непредвзятым, «стереоскопическим» взглядом нешаблонно «посмотреть» на неординарную персону Г. Илькевича в непосредственной рецепции креативного мышления Андрея Франко, а также попытался самодостаточно, адекватно наукотворческому процессу «нелинейного пути» его текстологической мысли, показать многомерный объект исследования в герменевтической и теоретико-методологической плоскостях сквозь призму интеллектуального, интертекстуального историко-литературоведческого и народоведческого дискурса как деятелей XIX-го в. и первой половины XX-го в., так и в контексте современной фольклористической критики, сопровождая его своеобразный «хирургический разрез» аналитическим «разбором» предмета исследования на составные части нескольких глубоких пластов избранной тематики: а) Андрей Франко; б) Григорий Илькевич; в) реконструкция его рукописного наследия пословиц и присказок в венском собрании «приповедок» и загадок 1841 г., а также практически «поглощение» его «рукотворческого» песенного коллекционирования во многих польских и украинских изданиях народных песен; г) Иван Франко; д) достойная, творческая, многострадальная семья и родственники писателя. Новизна идейно-фактографического обоснования креативного замысла достигается посредством формулирования авторских логически мотивированных, взвешенных, аргументированных, нестереотипных рассуждений, выводов и обобщений, а иногда и «в некоторой степени» провокационной постановкой ассоциативных соображений, «параллелей» и гипотетических умозаключений, вызванных обусловленной необходимостью обратить, стимулировать существенное внимание неравнодушных ученых и ценителей науковедения на неоднозначно понимаемую, интерпретируемую, многовекторную, интересную проблематику.

Ключевые слова: народне песни, пословици и присказки, фольклористика, сравнительная текстология, атрибуция, воссоздание, реконструкция, редактирование, методология, контрверсия, коректура, парадигма, дискурс, концептуальность.